

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

YHTEISTYÖLLÄ KOHTI PAREMPAA KOTOUTTAMISTA

Yhteistyön kehittämishanke maahanmuuttaja-
työssä Lahdessa

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi (YAMK)
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaa-
minen
Opinnäytetyö
Kevät 2015
Sami Kontinen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

KONTTINEN, SAMI:

Yhteistyöllä kohti parempaa kotouttamista
Yhteistyönkehittämishanke maahanmuuttajatyössä Lahdessa

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen, 62 sivua, 9 liitesivua

Kevät 2015

TIIVISTELMÄ

Tämän kehittämishankkeen lähtökohtana oli sen toimeksiantajan Lahden Helluntaiseurakunnan halukkuus kehittää maahanmuuttajatyötään. Tavoitteena oli yhteistyömallin kehittäminen maahanmuuttajatyöhön Lahden kaupungin maahanmuuttajapalveluiden sekä muiden toimijoiden välille. Kehittämishankkeen tarkoitus oli kehittää Helluntaiseurakunnan maahanmuuttajatyötä hyvän yhteistyömallin kautta, niin, että se pystyisi tehokkaammin edistämään työnsä parissa olevien maahanmuuttajien kotoutumista ja hyvinvointia Suomessa.

Kehittämishanke toteutettiin osallistavana toimintatutkimuksena. Tietoa kerättiin kirjallisista dokumenteista, teemahaastatteluiden ja benchmarkingmenetelmän avulla. Kerätty tieto käsiteltiin osallistavassa työpajassa, jossa oli mukana eri sidosryhmien eli julkisen sektorin, kolmannen sektorin, maahanmuuttajien ja toimeksiantajan edustajia. Kerätyn tiedon pohjalta työpajassa tuotettiin kehittämisideoita.

Kehittämishankkeen tulosten mukaan yhteistyö eri toimijoiden välillä on tärkeää ja kehittämisen arvoista. Suurimmat tarpeet maahanmuuttajatyössä liittyvät Suomen kielenopetukseen ja työllistämistä edistäviin toimintoihin. Myös tukihenkilötoimintaa sekä sosiaalisten suhteiden muodotumista maahanmuuttajien ja valtaväestön välille tulisi edistää. Lisäksi lasten harrastustoiminnan tukeminen nousi esiin merkittävänä tarpeena. Helluntaiseurakunnan maahanmuuttotyön osalta tulokset nostivat esiin tarpeen parantaa tiedotusta omasta maahanmuuttajatyöstä, organisoida työtä paremmin ja lisäksi suositukseksi nousi esiin maahanmuuttajatyöhön liittyvän hankkeen toteuttaminen.

Kehittämishankkeen tuloksena on luotu ehdotus yhteistyömallista maahanmuuttajatyöhön. Virallisesti eri osapuolien hyväksymää yhteistyömallia ei ollut vielä kehittämishankkeen aikana mahdollista tehdä, mutta yhteistyötä pystyttiin kehittämään ja antamaan suosituksia jatkotoimista. Konkreettisena tuotoksena hankkeen loppuvaiheessa järjestettiin Lahden kaupungin ja Helluntaiseurakunnan kanssa Päijät-Hämeen kolmannen sektorin maahanmuuttajatoimijoiden tapaaminen Helluntaiseurakunnan tiloissa.

Asiasanat: maahanmuuttajat, kotouttaminen, kotoutuminen, kolmas sektori, monikulttuurisuus, osallistavuus

Lahti University of Applied Sciences
Master's degree in social services

KONTTINEN, SAMI:

Towards better social integration through
cooperation

Development project for cooperation in
immigration work in Lahti

Master's Thesis in Protection of Children and Youth's Well-being, 62 pages, 9
pages of appendices

Spring 2015

ABSTRACT

The starting point of this development project was the willingness of its mandatory Lahti Pentecostal church to develop her work with immigrants.. The objective of the project was to create a cooperation model for immigration work between the immigration office of Lahti city, the Pentecostal church and other actors. The purpose of the project was to develop the immigration work of the church so that it could more efficiently enhance the social integration and well-being of the immigrants who are within her work.

The development project was a participatory action research. Information was collected from written documents, through theme interviews and benchmarking method. The collected data was processed in a participatory workshop where different stakeholders including public sector, third sector, immigrants and the mandatory was represented. Through the processed data development ideas were produced.

The results of the project show that cooperation between different actors is important and worth of developing. The greatest needs in immigration work were linked to teaching Finnish language and on activities improving employment. Support person activity and creating social relationships between the immigrants and local people should be promoted. Also needs for supporting childrens hobbies came out strongly. For the Pentecostal church the results showed a need to improve sharing information about her work, to organize work in better way and a recommendation to implement an immigrant related project was presented.

A recommended model for cooperation was created as a result of this project. Official model approved by different stakeholders was not possible to do during the project period but cooperation was developed and recommendations for further actions were given. As a concrete result of the process there was meeting for the third sector actors from Päijät-Häme at the Pentecostal church and organized by Lahti city and the Pentecostal church.

Key words: Immigrants, social integration, third sector, multiculturalism, participatory approach

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TAUSTA JA KOHDEORGANISAATIO	3
2.1	Maahanmuuttopolitiikan yleisiä linjauksia	3
2.2	Kehittämishankkeen lähtökohtia	4
2.3	Maahanmuuttajapalvelut Lahdessa	6
2.4	Kohdeorganisaatio	7
3	KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITE JA TARKOITUS	9
4	KEHITTÄMISHANKKEEN TIETOPERUSTA	11
4.1	Maahanmuuttajatyön keskeisiä lähtökohtia	11
4.2	Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus	15
4.3	Kotoutuminen ja kotouttaminen	16
4.4	Kolmas sektori	18
5	KEHITTÄMISHANKKEEN MENETELMÄT	21
5.1	Osallistaminen ja toimintatutkimus	21
5.2	Toimintatutkimuksessa käytetyt tiedonkeruumenetelmät	22
5.3	Osallistava työpaja	23
5.4	Tiedon analyysi	25
6	KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN	26
6.1	Kehittämishankkeen eteneminen	26
6.2	Alkukartoituksen toteutus	28
6.3	Alkukartoituksen tulokset	31
6.4	Osallistava työpaja ja sen tulokset	36
6.5	Tulosten yhteenvedoa ja prosessin jatko	42
6.7	Ehdotus yhteistyömalliksi	45
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	49
7.1	Ennakko-odotukset ja todellisuus	49
7.2	Tavoitteen ja tarkoituksen toteutuminen	49
7.2	Kehittämishankkeessa käytettyjen menetelmien arviointia	51
7.3	Eettisyys ja luotettavuus	52
7.4	Hyödynnettävyys ja jatkokehittämismahdollisuudet	53

LÄHTEET

55

LIITTEET

1 JOHDANTO

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on kasvanut 1990-luvulta alkaen melko nopeasti. 1980-luvun lopulla Suomessa oli hieman yli 20 000 maahanmuuttajaa. Vuonna 2006 heitä oli yli 120 000, mikä oli 2,3% väestöstä. (Anis 2008, 13.) Vuoden 2013 lopussa maahanmuuttajia oli Suomessa 301 524, mikä oli 5,5% väestöstä. (Tilastokeskus 2014.) Lahden kaupungissa vieraskielisten osuus on lähes 6% (Lahden kaupunki & Tilastokeskus 2014).

Vuonna 2013 julkaistu Suomen maahanmuuttostrategia määrittää pitkän aikavälin linjauksia maahanmuuttopolitiikalle. Strategia painottaa sitä, että Suomeen muuttavat ihmiset on otettava mukaan rakentamaan maan tulevaisuutta. Maahanmuuttajat tulee nähdä aktiivisina toimijoita, eikä vain palvelujen ja toimenpiteiden kohteena. (Sisäministeriö 2015.) Tilastojen mukaan maahanmuuttajanuorten syrjäytymisriski on suuri ja syrjäytyminen on läheisesti maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyvä ongelma (Myrskylä 2012,1). Siksi lisätuen ohjaaminen maahanmuuttajaperheille on tärkeää lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisen kannalta. Sosiaali- ja terveysministeriön kansallinen kehittämisohjelma Kaste vuosille 2012–2015 on myös huomionnut saman asian. Kaste-ohjelman tavoitteisiin kuuluu hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen. Siihen liittyen yhtenä tavoitteena on riskiryhmien osallisuuden, hyvinvoinnin ja terveyden edistymisen. Riskiryhmien kohdalla todetaan, että erityisesti maahanmuuttajien ja etnisten vähemmistöjen tarpeisiin tulee kiinnittää huomiota. Lisäksi todetaan, että yhteistyö eri toimijoiden, kuten julkisen sektorin, järjestöjen, yritysten ja seurakuntien kesken kaipaa selkiennyttämistä ja jäntevöittämistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 10-11.)

Tämän kehittämishankkeen tavoite oli yhteistyömallin kehittäminen maahanmuuttajatyöhön Lahdessa. Yhteistyömallia lähdettiin kehittämään kolmannen sektorin toimijan Lahden Helluntaiseurakunnan ja Lahden kaupungin maahanmuuttajapalveluiden sekä mahdollisten muiden toimijoiden välille. Lähtökohtana kehittämishankkeelle oli sen toimeksiantajan Lahden Helluntaiseurakunnan halukkuus kehittää maahanmuuttajatyötään kasvavien haasteiden edessä. Kehittämishankkeen tarkoitus oli kehittää Helluntaiseurakunnan maahanmuuttajatyötä hyvän yhteistyömallin kautta, niin, että se pystyisi nykyistä paremmin edistämään työnsä parissa olevien maahanmuuttajien kotoutumista ja hyvinvointia Suomessa.

Lahden kaupungin maahanmuuttajatyö noudattaa Päijät-Hämeen maakunnan maahanmuuttopoliittista ohjelmaa 2010–2015, jossa kolmas sektori on huomioitu toimijana useammassa kohdassa, mutta tarkempi vastuiden määrittely puuttuu. (Lahden Kaupunki 2012, Päijät-Hämeen liitto 2010). Yhtenä kehittämishankkeen alatavoitteena olikin osaltaan auttaa kolmannen sektorin roolin määrittelyssä lahtelaisessa maahanmuutto- ja kotouttamistyössä.

Kehittämishanke toteutettiin osallistavana toimintatutkimuksena, jossa pyrittiin siihen, että eri osapuolien näkökulmat tulisivat tasapuolisesti huomioitua. Toimintatutkimuksen menetelmiin kuuluivat teemahaastattelut, benchmarking ja osallistava työpaja, jossa haastatteluiden tulosten pohjalta työstettiin kehittämissideoita.

Luvussa kaksi käydään läpi maahanmuuttopolitiikkaan liittyviä yleisiä linjauksia. Sen lisäksi esitellään kohdeorganisaatiota, maahanmuuttajapalveluita Lahdessa ja kehittämishankkeen taustaa. Kolmannessa luvussa kerrotaan kehittämishankkeen tavoitteesta ja tarkoituksesta. Neljännessä luvussa käydään läpi kehittämishankkeen teoreettista taustaa ja keskeisiä käsitteitä. Viidennessä luvussa kerrotaan tarkemmin, mitä on osallistavuus ja toimintatutkimus. Sen jälkeen kuvaillaan tässä kehittämishankkeessa käytettyjä menetelmiä. Kuudennessa luvussa kerrotaan, kuinka kehittämishanke eteni ja kuvaillaan sen eri vaiheet sekä tulokset. Tulosten tarkempi pohdinta ja arviointi ovat viimeisessä eli seitsemännessä luvussa.

2 TAUSTA JA KOHDEORGANISAATIO

Johdantoluvussa viitattiin maahanmuuttajantyön tarpeisiin laajemmalla yhteiskunnallisella tasolla. Mainittujen yleisten tarpeiden ohella tämän kehittämishankkeen taustalla oli sen toimeksiantajan eli Lahden Helluntaiseurakunnan (jatkossa Helluntaiseurakunta) tarve kehittää omaa toimintaansa maahanmuuttajien parissa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

2.1 Maahanmuuttopolitiikan yleisiä linjauksia

Vuonna 2013 julkaistu Suomen maahanmuuttostrategia määrittää maahanmuuttopolitiikan pitkäjänteisiä linjauksia. Maahanmuuttostrategian keskeinen sanoma on se, että Suomeen muuttavat ja asettuvat ihmiset tulee ottaa mukaan rakentamaan Suomen tulevaisuutta. Maahanmuuttajat tulee nähdä osallisina ja aktiivisina toimijoina yhteiskunnassa, eikä vain palvelujen ja toimenpiteiden kohteena (Sisäministeriö 2015.) Maahanmuuttostrategian mukaan maahanmuuttopolitiikan kolme suuntaviivaa ovat: Suomi on turvallisesti avoin, jokainen löytää paikkansa ja moninaisuus on arkea (Sisäministeriö 2013, 12).

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä maahanmuuton tulevaisuus 2020 strategiasta löytyy seuraavanlaisia tavoitteita:

- Kansainvälistyvässä Suomessa arvostetaan moninaisuutta.
- Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo kuuluvat kaikille.
- Maahanmuutto edistää väestön hyvinvointia ja vahvistaa Suomen kilpailukykyä.
- Maahanmuuttajat voivat hyödyntää osaamistaan ja osallistua yhteiskunnan rakentamiseen.
- Maahanmuutto on ennakoitua ja hallittua. (Sisäministeriö 2013, 4.)

Strategian ja siinä kirjattujen hyvin maahanmuuttomyönteisten tavoitteiden pohjalta voidaan olettaa, että maahanmuuton kasvu tulee jatkumaan myös tulevina vuosina ja se pyritään tekemään hallitusti.

Lahdessa ja sen lähialueilla Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittinen ohjelma antaa raamit maahanmuuttajien parissa tehtävälle työlle. Päijät-Hämeen maahanmut-

topoliittisen ohjelman keskeisiin tavoitteisiin kuuluu niiden toimenpiteiden kehittäminen, joiden avulla parannetaan jo alueella asuvien sekä alueelle muuttavien maahanmuuttajien kotoutumista maahanmuuton syystä riippumatta. Lisäksi ohjelman tavoitteena on parantaa maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksia, edistää työperusteista maahanmuuttoa, kehittää suomen kielen ja ammatillista koulutusta sekä määrällisesti että laadullisesti, parantaa etnisiä suhteita sekä lisätä suvaitsevaisuutta. (Päijät-Hämeen liitto 2010, 7.)

Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittisen ohjelman seurantaraportissa todetaan, että myös Päijät-Hämeessä maahanmuuttajien määrä on noussut merkittävästi. Samalla todetaan se, että nykyinen väestönrakenne ja -kasvu eivät riitä tuottamaan riittävästi työvoimaa tulevaisuutta ajatellen ilman maahanmuuttoa. (Päijät-Hämeen liitto 2013, 3.) Tilastojen mukaan ulkomaan kansalaisten osuus Lahden väestöstä on noussut tasaisesti. Vuonna 2001 ulkomaan kansalaisten osuus Lahden väestöstä oli 2,56 % ja vuoteen 2013 mennessä osuus oli noussut 3,96 %:iin. Määrällisesti tämä tarkoittaa sitä, että vuoden 2013 lopussa Lahdessa oli yli 4000 ulkomaan kansalaista. Vieraskielisten määrä on yli 5500 henkilöä. Selvästi eniten maahanmuuttajia Lahteen on tullut Venäjältä. Seuraavaksi suurimmat kansallisuusryhmät ovat Viro, Irak ja Thaimaa. (Lahden kaupunki & Tilastokeskus 2014.)

Nykyisen trendin perusteella voidaan olettaa, että maahanmuuttajien määrä todennäköisesti jatkaa nousuaan tulevina vuosina myös Lahdessa. Yleisellä tasolla tilastot kertovat, että vuonna 2013 väkiluvun kasvusta Suomessa vieraskielisten osuus oli 90 % (Tilastokeskus 2014).

2.2 Kehittämishankkeen lähtökohtia

Helluntaiseurakunta tarjoaa monipuolisia palveluita maahanmuuttajille. Työ kaipaa kuitenkin uudelleen organisointia ja suunnittelua, koska työn parissa olevien maahanmuuttajien määrä on kasvussa. (Kekolahti 2013.) Oma kokemukseni nykyisen ja aiemman työni perusteella on se, että maahanmuuttajien kotoutumisen kannalta julkisen sektorin palveluiden tarjoama tuki ei aina riitä. Ennakkokäsitykseni, jonka pohjalta läksin tätä kehittämishanketta tekemään, oli se, että kolmannen sektorin toimijoiden tarjoamista palveluista voisi olla merkittävää lisätukea maahanmuuttajille kotoutumisprosessissa.

Sekä itselleni ja Helluntaiseurakunnan maahanmuuttajatyössä on tullut vastaan tilanteita, joissa maahanmuuttajilla on ollut ongelmia Suomen palveluverkoston kanssa. Ongelmien syinä näissä tapauksissa on ollut usein maahanmuuttajien puutteellinen ymmärrys Suomen laeista ja palvelujärjestelmästä sekä kulttuurilliset tekijät. Julkiset palvelut vastaavat ennen kaikkea perustarpeisiin ja seurakunnan kaltaisella yhteisöllä on hyvät mahdollisuudet edistää kotoutumista esimerkiksi tarjoamalla maahanmuuttajille mahdollisuuksia tutustua tavallisiin suomalaisiin ihmisiin ja toisiin maahanmuuttajiin. (Kekolahti 2013.)

Edellä kuvatun kaltaisia haasteita nousee esiin myös useista tutkimuksista. Esimerkkinä voidaan mainita Hallikaisen (2011) YAMK opinnäytetyö, jossa hän käsittelee maahanmuuttajien kokemuksia suomalaisen palvelujärjestelmän asiakaina. Hallikainen (2011, 35-44) nostaa esiin maahanmuuttajien haasteina useisiin eri lähteisiin viitaten mm. seuraavat asiat: kielitaidon ja ymmärtämisen haasteet, vuorovaikutuksen haasteet, vieraan palvelujärjestelmän ja sen hajanaisuuden, kulttuurierot sekä yhdenvertaisuuden ja asiakaslähtöisyyden haasteet. Lumion (2011) tutkimus thaimaalaisista maahanmuuttajista nostaa esiin koettuina ongelmina muun muassa kielitaidon ja kommunikoinnin, työpaikan saamisen ja työpaikkakiusaaminen, yhteiskunnan asenteellisuuden, ilmaston sekä ruokakulttuurin (Lumio 2011, 83-86). Monet maahanmuuttajat tulevat yhteisöllisistä kulttuureista ja saattavat kokea Suomessa yksinäisyyttä. Suomessa yksilökeskeisyys tulee esiin monissa sosiaali- ja terveydenhuollon käytännöissä, jotka perustuvat pitkälti asiakaslähtöisyyteen, jossa oletetaan jokaisen tekevän omat päätöksensä itse (Räty 2002, 60). Yhteisöllisimmistä kulttuureista tuleville maahanmuuttajille koko asetelma on hyvin erilainen, johon he ovat tottuneet omassa kulttuurissaan.

Maahanmuuttajien parissa tehtävään työhön liittyy siis monenlaisia haasteita. Kehittämishankkeen edetessä keskityttiin niihin teemoihin, jotka nousivat esiin paikallisesti kehittämisprosessin kautta. Henkilökohtainen kiinnostukseni aiheeseen perustuu omaan läheiseen kokemukseen maahanmuuttajien tilanteista Suomessa. Vaimoni on maahanmuuttaja ja olen aiemmin työskennellyt maahanmuuttajien parissa sosiaaliohjaajana. Sen lisäksi nykyisessä työssäni Helluntaiseurakunnassa kohtaan paljon maahanmuuttajia ja maahanmuuttajien lapsia.

2.3 Maahanmuuttajapalvelut Lahdessa

Lahden kaupungin maahanmuuttajapalvelut on tämän kehittämishankkeen kannalta merkittävin yhteistyökumppani, jonka kanssa yhteistyötä pyritään kehittämään. Maahanmuuttajapalvelut ovat osa kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan hyvinvointipalveluiden sosiaalipalveluita. Maahanmuuttajapalveluiden alla on kolme yksikköä, jotka ovat Alipi, maahanmuuttajapalvelut ja Lahden seudun tulkkikeskus (Saloranta 2015.) Alipi on Lahdessa toimiva alueellinen integraatiopalvelupiste, joka tarjoaa maahanmuuttoon liittyviä ohjaus-, neuvonta- ja asiantuntijapalveluita. Lisäksi Alipi palvelee viranomaisia, työnantajia, järjestöjä ja muita tahoja, jotka tarvitsevat tietoa tai konsultaatiopalveluja maahanmuuttoon liittyvissä asioissa. Alipin palvelut on tarkoitettu kaikille palvelualueen maahanmuuttajille, riippumatta Suomeen muuton syistä tai asumisajasta. Palvelualueeseen kuuluu Päijät-Häme (ei Asikkala), Iitti, Pukkila ja Myrskylä. (Alipi 2015.) Lahden kaupungin maahanmuuttajapalvelut tarjoaa kotouttamista edistäviä palveluita pakolaisille ja entisen Neuvostoliiton alueelta tuleville paluumuuttajille (Lahden Kaupunki 2014). Lahden seudun tulkkikeskus tarjoaa tulkkaus- ja käännöspalveluja pääasiassa pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kanssa työskenteleville sosiaali-, terveys- ja kotouttamisviranomaisille. Ulkomaalaislain mukaan viranomaisen velvollisuus on huolehtia asiakkaan tulkitsemisesta ja kielen kääntämisestä (378/1991§ 68).

Työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta on velvollinen laatimaan maahanmuuttajalle alkukartoituksen ja henkilökohtaisen kotouttamissuunnitelman (1386/2010, § 10-12.). Lahdessa Työ- ja elinkeinotoimisto laatii ja ostaa alkukartoituksia työttömille työnhakijoille. Maahanmuuttajapalvelut tai kunta laatii alkukartoitukset henkilöille, jotka eivät ole työmarkkinoiden käytössä (nuoret, kotiäidit ja vanhukset) sekä kunta laatii alkukartoituksia esimerkiksi työperusteisesti maahan muuttaneille, puolisoille ja kansainvälisille opiskelijoille. Pakolaisille laaditaan kotouttamissuunnitelma yhteistyössä Työ- ja elinkeinotoimiston erityisasiantuntijan ja sosiaalilyöntekijän kanssa. Työ- ja elinkeinotoimisto järjestää myös valtion rahoittaman kotouttamiskoulutuksen ja valitsee kielikurssilleille pääsevät opiskelijat. Näitä kursseja järjestää Lahdessa muun muassa Koulutuskeskus Salpaus ja Cimson Oy. Lahden Kansanopisto, Wellamo-opisto ja Harjulan Settlementti ry järjestävät omaehtoisesti kielenopetusta maahanmuuttajille. (Saloranta 2015.)

Lahden kaupungin alaisuudessa toimii myös Multi-Culti, joka on kaikille avoin kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan keskus (Lahden Nuorisopalvelut 2015). Multi-Culti ei kuitenkaan osallistu varsinaisesti kotouttamistoimintaan, vaikka onkin vahvasti monikulttuurisuuteen suuntautunut toimija. Multi-Cultin toimintaan osallistuvat maahanmuuttajat ovat yleensä asuneet maassa jo pidempään. (Hämäläinen & Luders 2014.)

Kehittämishankkeen taustaselvitysten perusteella Lahdessa ei ole julkisen sektorin lisäksi kovin monia muita toimijoita maahanmuuttotyössä. Yksi merkittävä toimija on Lahden evankelis-luterilainen kirkko, eli Lahden seurakuntayhtymä. Seurakuntayhtymän maahanmuuttajatyö on kokonaisvaltaista auttamista ja painottuu erityisesti kotouttamisen alkuvaiheeseen (Taipale 2014). Seurakuntayhtymän palveluita maahanmuuttajille ovat vastaanotto ja kotikäyntityö, sielunhoitotyö, kriisi- ja perhetyö, taloudellinen tuki ja neuvonta, retki- ja leiritoiminta, ryhmätoiminta, tukihenkilötoiminta, laaja verkostoyhteistyö sekä monikulttuuriset tuomasmessut (Lahden Seurakuntayhtymä 2015).

2.4 Kohdeorganisaatio

Kehittämishankkeen kohdeorganisaatio ja toimeksiantaja on Lahden Helluntaiseurakunta. Toimeksiantosopimus kehittämishankkeesta tehtiin keväällä 2013. Lahden Helluntaiseurakunta on lähes 90 vuotta Lahdessa toiminut yli 1150 jäsenen seurakunta (Kivikangas 2015, 82).

Helluntaiseurakunta on tehnyt monipuolista maahanmuuttajatyötä Lahdessa vuodesta 1989 alkaen. Työssä on säännöllisesti mukana noin 70-80 maahanmuuttajaa lähes 40 eri maasta. Jonkinlainen väljä kontakti on noin 500 maahanmuuttajaan. Työtä tehdään pääosin vapaaehtoisten toimesta, joita on mukana tällä hetkellä noin 25 henkilöä. Vuosien varrella asiantuntemusta on kertynyt ja monien maahanmuuttajien kotoutumista on tuettu merkittävästi. Toimintamuotoja ovat tällä hetkellä maahanmuuttajien omat tilaisuudet seurakunnassa (englannin, swahilin, ja venäjän kieliset), erilaiset pienryhmät (vertaistuki), tulkkauspalvelut, erilaiset leirit (aikuisille ja lapsille), suomen kielen keskustelu- ja opetusryhmät, monikulttuurinen avioliittopäivä, erilaiset juhlat/kutsut, avustukset ja tukihenkilötoiminta. Helluntaiseurakunnan maahanmuuttotyön koordinaattorin mukaan tukihenkilö-

toiminta on kaikista toiminnoista merkittävin apu. Maahanmuuttotyö seurakunnassa on organisoitu siten, että sitä johtaa maahanmuuttotyön koordinaattori yhteistyössä seurakunnan johdon kanssa. Eri osa-alueilla ja toiminnoilla on omat vastuhenkilönsä, joissa maahanmuuttajat itse ovat avainrooleissa. Työn tavoitteena on maahanmuuttajien integroituminen yhteiskuntaan, yksinäisyyden poistaminen ja matala kynnyks tulla seurakuntaan. Seurakunta on myös tarjonnut maahanmuuttajille paikan, jossa kokea yhteisöllisyyttä. (Kekolahti 2013.) Helluntai-seurakunnalla ei ole toistaiseksi olemassa organisaatiokaaviota maahanmuuttotyöstä tai laajemminkaan.

3 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITE JA TARKOITUS

Kehittämishankkeen tavoite oli yhteistyömallin kehittäminen Lahden Helluntaiseurakunnan ja Lahden kaupungin maahanmuuttajapalveluiden sekä mahdollisten muiden maahanmuuttajien kanssa toimivien tahojen välille. Yhteistyötä on tehty aiemminkin, mutta siitä ei ole mitenkään sovittu ja se on ollut satunnaista. Kehittämishanke oli alusta alkaen osallistava prosessi ja siksi tavoitteen tarkempi sisältö, eli millainen yhteistyömalli halutaan kehittää, tarkentui tutkimus- ja kehittämisprosessin edetessä. Toimeksiannon yhteydessä käytyjen keskusteluiden pohjalta Helluntaiseurakunnan toive oli yhteistyömallin kehittämisen ohella muokata omia palveluitaan paremmin Lahdessa tehtävän maahanmuuttajatyön tarpeita vastaaviksi.

Kehittämishankkeen tavoitteen toteutumisen tulisi johtaa myös sen tarkoituksen toteutumiseen. Kehittämishankkeen tarkoitus oli se, että parantuneen yhteistyön kautta Helluntaiseurakunnan maahanmuuttajatyö voisi nykyistä paremmin edistää työnsä parissa olevien maahanmuuttajien kotoutumista ja hyvinvointia Suomessa. Näin maahanmuuttajat ovat kehityshankkeen lopullisia hyödynsääjiä. Kehittämishankkeen toimeksiantaja on aatteellinen toimija, joten myös sen kannalta oleellista on palvelun kohteena olevien ihmisten saama hyöty. Organisaation saama hyöty on vain väline tuon lopputarkoituksen saavuttamiseksi. Tavoitteen ja tarkoituksen toteutuminen tukevat aiemmin mainittuja alueellisia maahanmuuttotyön tavoitteita ja tukevat siten myös Lahden kaupungin maahanmuuttopalveluiden työtä.

Työnantajani toiveisiin kuului myös mahdollinen projektisuunnitelman teko, jolla haettaisi lisärahoitusta maahanmuuttotyöhön, jos se katsottaisiin tarpeelliseksi kehittämisprosessin tulosten perusteella. Alustavan suunnitelman mukaan oli tarkoitus hakea IF-rahoitusta Sisäministeriöltä. IF-hankerahoitus tulee Euroopan kotouttamisrahastosta (Sisäasiainministeriö 2012). Sisäasiainministeriön Kotouttamisrahoituksen hakuoppaassa (2012) kerrotaan, että kotouttamisrahaston tavoitteena on tukea toimia, joilla autetaan erilaisista taustoista tulevia kolmannen maiden kansalaisia kotoutumisessa. Rahaston tavoitteena on mm. lisätä kolmansista maista muuttaneiden osallistumista, vahvistaa kulttuurienvälistä vuorovaikutusta ja edistää kotoutumisen kaksisuuntaista prosessia. Helluntaiseurakunnan maahanmuuttotyö on pitkään tukenut useampia edellä mainituista tavoitteista. Tavoite

oli, että tämän kehittämishankkeen kirjallinen tuotos voi myöhemmin toimia taustatutkimuksena hankesuunnitelmalla, jonka avulla rahoitusta haettaisiin. Jos hanke toteutuisi, niin se tarjoaisi Helluntaiseurakunnalle mahdollisuuden tehdä entistä laadukkaampaa työtä maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

4 KEHITTÄMISHANKKEEN TIETOPERUSTA

Tässä luvussa käsitellään kehittämishankkeen teemaan liittyviä keskeisiä käsitteitä sekä luodaan katsausta aiempiin tutkimuksiin ja muihin keskeisiin dokumentteihin. Kehittämishankkeen tietoperustan kannalta oleellisia menetelmällisiä näkökulmia liittyen toimintatutkimukseen ja osallistamiseen tarkastellaan luvussa viisi kehittämishankkeen kuvauksen yhteydessä.

4.1 Maahanmuuttajatyön keskeisiä lähtökohtia

Maahanmuuttajatyötä ohjaa vahvasti siihen liittyvä lainsäädäntö. Useampi eri laki velvoittaa kunnat järjestämään palveluita maahanmuuttajille. Keskeisimpiä maahanmuuttoasioihin liittyviä lakeja ovat Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010), Asetus maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (511/1999), Ulkomaalaislaki (301/2004), Kansalaisuuslaki (359/2003) sekä Yhdenvertaisuuslaki (21/2004). Lainsäädäntöä ollaan jatkuvasti uudistamassa toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten takia. (Päijät-Hämeen liitto 2010, 8.) Laki kotoutumisen edistämisestä on tämän kehittämishankkeen kannalta merkittävä ja sitä käsitellään tarkemmin luvussa 4.3.

Sosiaali- ja terveysministeriön kansallinen kehittämisohjelma Kaste vuosille 2012–2015 (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2012), johon viitattiin jo johdantokappaleessa, on hyvin keskeinen dokumentti kaiken sosiaali- ja terveysalan työn kannalta. Kaste 2012-2015 painottaa riskiryhmien osallisuuden, hyvinvoinnin ja terveyden lisäämistä ja että maahanmuuttajien sekä etnisten vähemmistöjen tarpeisiin kiinnitetään erityistä huomiota (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 10-11). Kaste-ohjelmassa todetaan, että sen tavoitteet saavutetaan kuntien ja kuntayhtymien, eri hallinnonalojen, järjestöjen, seurakuntien, yritysten sekä koulutus-, tutkimus- ja kehittämissyksiköiden yhteisellä työllä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 19). Tämä Kaste-ohjelman linjaus vahvistaa sen, että yhteistyötä eri toimijoiden välillä tulisi kehittää.

Lahden kaupungin kotouttamisohjelma on kaupungin maahanmuuttajapalveluiden nettisivujen perusteella sama asia kuin Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2010–2015 (Lahden Kaupunki 2015, Päijät-Hämeen liitto 2010). Päijät-

Hämeen maahanmuuttopolitiinen ohjelma perustuu keskeisiin kansainvälisiin ja kansallisiin linjauksiin sekä voimassa olevaan lainsäädäntöön. Kotouttamispalvelujen kehittäminen, etnisten suhteiden edistäminen, suvaitsevaisuus ja yhdenvertaisuus ovat keskeisiä ohjaavia teemoja maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa. (Päijät-Hämeen liitto 2010, 5.) Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa mainitaan kolmas sektori yhtenä palvelun tuottajana. Esimerkiksi kotoutumiseen liittyvissä toimenpiteissä kolmas sektori mainitaan useammassa kohdassa vastuutahona (Päijät-Hämeen liitto 2010, 36).

Vuonna 2013 laadittiin tuon maahanmuuttopoliittisen ohjelman seurantaraportti, jonka tarkoituksena oli tarkastella keskeisempiä maahanmuuttopolitiikan muutoksia. Lisäksi raportoitiin Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittisen ohjelman toimenpide-ehdotusten toteutumisesta ja siitä, miten ohjelman toimenpide-ehdotusten toimeenpanosta, aikataulusta, seurannasta ja resursseista sovittiin. (Päijät-Hämeen liitto 2013, 4.) Seurantaraportissa todetaan, että Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittinen ohjelma on linjassa kansallisen strategian ja maahanmuuttopolitiikan mukaisesti. Erityistä huomiota haluttiin kiinnittää nuoriin ja lapsiin. Erityisesti peruskoulun jälkeisissä opinnoissa tai opintopolun löytämisessä on tuen tarvetta. Huomiota kiinnitettiin myös resurssien tarpeisiin erityisesti pakolaisten sosiaali- ja terveyshuollossa, sekä kielikoulutuksen järjestämisessä. Raportissa todetaan, että Lahden kaupungin kannalta on tärkeää, että toimenpideohjelmassa, jossa määritellään tavoitteiden kannalta vaaditut toimenpiteet, niiden toteutuksesta vastuussa olevat tahot ja aikataulu, kuullaan kunnan mielipidettä. Hyvin tärkeää on turvata riittävät resurssit niihin toimenpiteisiin, jotka ovat kunnan vastuulla. (Päijät-Hämeen liitto 2013, 6.)

Saloviin (2011) YAMK- opinnäytetyössä ”Mikkelin maahanmuuttajapalvelut, verkostotyöllä kohti onnistunutta kotoutumista” tavoite oli hyvin samansuuntainen tämän hankkeen kanssa, eli kehittää Mikkelin maahanmuuttotyötä kaikki toimijat huomioiden (Salovin 2011, 38). Saloviin opinnäytetyö kuvailee laajasti Mikkelin kaupungin olemassa olevaa mallia ja toimintaa melko yksityiskohtaisesti, joten lähestymistapa aiheeseen oli hiukan erilainen kuin tässä kehittämishankkeessa. Saloviin työstä ei nouse esiin mitään keskeistä tulosta, mutta kokonaisuutena se puhuu vahvasti eri toimijoiden välisen yhteistyön ja verkostoitumisen puo-

lesta. Näyttää siltä, että tarve kehittää yhteistyötä maahanmuuttotyössä eri toimijoiden välillä on melko yleinen ja samankaltainen ilmiö.

Maahanmuuttajien asiakkuuteen suomalaisessa palvelujärjestelmässä liittyy haasteita, jotka johtuvat pitkälti kulttuurien välisistä eroista. Tämä ilmenee muun muassa Aniksen (2008) väitöskirjasta, jossa hän käsittelee maahanmuuttajien parissa tehtävää sosiaalityötä lastensuojelun kontekstissa. Anis painottaa maahanmuuttajien parissa tehtävässä sosiaalityössä kulttuurista tietoisuutta niin, että osataan huomioida siitä johtuvat erilaisuudet, joustavia vuorovaikutustaitoja sekä valtasuhteita ja asiakkaita koskevan vähemmistönäkökulman huomioimista. (Anis, 2008, 99). Hammar-Suutari (2009, 212) käsittelee väitöskirjatutkimuksessaan sitä, miten kulttuurinen monimuotoisuus vaikuttaa viranomaistyöhön Suomessa. Tähän liittyen hän nostaa esiin kulttuurien välisen kompetenssin käsitteen, joka sisältää valmiudet, joita tarvitaan kulttuurien välisissä vuorovaikutustilanteissa (Hammar-Suutari 2009, 123). Myös Lumio (2011, 44-66) käsittelee kulttuurien välistä kompetenssia laajasti.

Maahanmuuttajien parissa tehtävässä asiakastyössä keskeinen näkökulma on asiakkaan erilaisuus verrattuna muihin asiakkaisiin. Viranomaisella on kuitenkin asemansa puolesta suurempi vastuu asiakaspalvelutilanteen onnistumisesta ja siinä hyvät ammatilliset valmiudet voivat olla merkittävä apu. (Hammar-Suutari 2009, 218-219.) Samaan teemaan liittyy vahvasti myös Rädyn lisensiaattitutkimus vuodelta 2009, jossa tutkittiin sosiaalialan monikulttuurisia valmiuksia erityisesti sosionomiopiskelijoiden näkökulmasta. Rätty käsittelee lisensiaattityössään laajasti sosiaalialan monikulttuurisen työn valmiuksia ja painottaa sosiaalialan opiskelijoiden tukemista sekä sitä, että kaikissa sosiaalialan opinnoissa tulisi olla monikulttuurisuuteen liittyviä opintoja. Toisaalta hän toteaa, että monikulttuurista työtä ei voi oppia ilman käytännön kokemusta ja oppiminen vaatii kokemuksia ja kohtaamisia käytännön tasolla. (Rätty 2009, 98.)

Johtopäätöksissään Rätty toteaa, että tutkimus ei antanut kovin hyvää kuvaa sosionomiopiskelijoiden monikulttuurisista valmiuksista. Heikkouksia löytyi niin kulttuurisensitiivisyyden kuin maahanmuuttopolitiikan tietämyksen osalta. Rätty haastaa ammatikorkeakoulutuksen kehittämistä mm. opettajan valmiuksien ja monikulttuuristen harjoitteluiden osalta. Harjoittelut olivat tutkimuksen mukaan mo-

nille merkittävä monikulttuuristen valmiuksien edistäjä, mutta monet opiskelijat eivät olleet suorittaneet harjoittelua monikulttuurisessa ympäristössä. Rädyn mukaan kaikilla sosiaali-alan opiskelijoilla tulisi olla vähimmäisvaatimuksena monikulttuurisuuteen liittyviä opintoja, jotka antaisivat perusvalmiuksia monikulttuuriseen työhön. Hän toteaa myös, että monikulttuurista työtä ei voi oppia ilman käytännön kokemusta. Oppimista tulisi vahvistaa kokemusten ja kohtaamisten kautta, mihin tulisi olla selkeä tuki. Lopuksi Rätty haastaa ammattikorkeakouluja olemaan monikulttuurisia ja kansainvälisiä yhteisöjä, jotka jo itsessään antaisivat opiskelijoille monikulttuurista kokemusta ja valmiuksia. (Rätty 2009, 100-106.)

Työ- ja Elinkeinoministeriö julkaisi 2013 ulkopuolisella konsultilla teettämänsä raportin ”Kotoutumisen kokonaiskatsaus” (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2013). Raportissa tutkitaan laajasti kotoutumisen onnistumista ja siinä määriteltiin indikaattorit yhdelletoista osa-alueelle, jotka olivat julkinen palvelujärjestelmä, kielitaito, koulutus ja osaaminen, sosio-ekonomiset tekijät, terveys, kantaväestön ja maahanmuuttajien väliset suhteet, työmarkkinat ja yhteiskunnallinen osallistuminen, turvallisuus, syrjimättömyys sekä maahanmuuttajien kokemukset kotoutumisesta (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2013, 6).

Raportti oli ensimmäinen laatuaan ja sen tarkoitus oli myös pilotoida seurantaan kuuluvan työvälinettä, eli kokonaiskatsausta. Raportista ilmenee, että laajallakin otannalla tiedon yleistettävyyden maahanmuuttajien tilanteista on haasteellista. Tutkimuksen vastaajien kokemus omasta kielitaidosta oli tulosten mukaan kohtuullinen, mutta samalla todetaan, että tulosta ei voida kuitenkaan yleistää kovinkaan laajaan joukkoon maassa olevista ulkomaan kansalaisista. Raportin mukaan koko vieraskielisen maahanmuuttajaväestön kielitaidosta on vaikea sanoa kovinkaan paljoa. Tämä ongelma huomioidaan loppuosan indikaattoreihin liittyvissä suosituksissa. Raportti nostaa esiin nuorten maahanmuuttajien tilanteen huomioimisen. Raportissa todetaan, että peruskoulun suorittaneiden maahanmuuttajanuorten riski jäädä työttömiksi ja ulkopuolisiksi, on jopa kuusinkertainen kantaväestön nuoriin verrattuna. Raportti suosittelee maahanmuuttajanuorten tilanteen erityistä seurantaakin sekä tilanteeseen puuttumista. Seuranta pitäisi ulottaa myös toisen sukupolven maahanmuuttajiin. Raportin mukaan syrjinnän kohteeksi joutuvat erityisesti EU:n ulkopuolelta tulevat ei-länsimaalaiset maahanmuuttajat. Raportissa todetaan, että maahanmuuttajien aito osallisuus yhteiskuntaan sekä heidän ja kan-

taväestön välinen kaksisuuntainen integraatio ei ole vielä arjen todellisuutta. (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2013, 53-54.)

Lopuksi voidaan mainita vuoden 2015 alussa ilmestynyt Elinkeinoelämän valtuuskunnan eli Evan maahanmuuttoon liittyvä raportti. Raportti tuo esiin näkökulmaa siitä, mikä on maahanmuuton merkitys Suomelle. Evan raportin mukaan Suomi ei selviä ilman maahanmuuttoa. Koska Suomen ikärakenne vanhenee, niin raportin mukaan tarvittaisiin 34 000 uutta maahanmuuttajaa joka vuosi, jotta työvoima ei supistuisi. Tämä tarkoittaisi sitä, että nykyisen maahanmuuton pitäisi lähes kaksinkertaistua. (Myrskylä & Pyykkönen 2015, 1.) Raportissa on määritelty maahanmuuttajiksi kaikki vieraskieliset, eli ne joiden äidinkielenä on väestorekisterissä määritelty joku muu kieli kuin Suomi tai Ruotsi (Myrskylä & Pyykkönen 2015, 7).

4.2 Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus

Maahanmuuttajat ovat tämän kehittämishankkeen lopullisia hyödynsääjiä. Maahanmuuttajalla tarkoitetaan ulkomaalaista, joka asuu Suomessa (Räty 2002, 13). Maahanmuuttoviraston (2012) mukaan maahanmuuttaja on yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein maahan muuttavia henkilöitä. Maahanmuuton syitä voivat olla mm. pakolaisuus, turvapaikan hakeminen, perhesyyt, työ ja opiskelu, joista kolme viimeksi mainittua ovat yleisimmät syyt maahanmuuttoon (Sisäasiainministeriö 2013). Työ- ja elinkeinoministeriön kotoutumista tarkastelevassa raportissa todetaan, että maahanmuuttajat voidaan määritellä yleensä kolmen kriteerin avulla: kansalaisuuden, kielen ja syntymävaltion avulla. Syynä tähän on se, että raportin mukaan hallinnossa ei ole yhtenäistä määritelmää maahanmuuttajalle. Samaa raporttia varten Tilastokeskuksen toimittamassa aineistossa maahanmuuttajaksi määriteltiin henkilö, joka täyttää kaikki seuraavat ehdot:

- Henkilö on syntynyt ulkomailla
- Henkilö on muuttanut Suomeen vuonna 1981 tai myöhemmin.
- Henkilö ei ole suomen-, ruotsin- tai saamenkielinen
- Henkilö ei ole ollut Suomen kansalainen maahanmuuttovuoden lopussa.

(Työ- ja Elinkeinoministeriö 2013, 6.)

Näiden eri kriteerien huomioiminen on tärkeää maahanmuuttajatutkimuksissa ja tilastoinnissa, koska esimerkiksi pelkkä Suomen kansalaisuus ei aina nosta maahanmuuttajaa esiin hallinnon järjestelmissä, vaan tarvitaan useampia eri kriteereitä, kuten edellä on kuvattu.

Monikulttuurisuus ei ole tämän kehittämishankkeen kannalta keskeisin termi, mutta se on syytä mainita siksi, että se liittyy niin läheisesti maahanmuuttajuuteen. Maahanmuuttoa ja eri etnisten ryhmien välisiä suhteita voidaan tarkastella monista eri näkökulmista (Mähönen & Jasinskaja-Lahti 2013, 247). Monikulttuurisuudella kuvataan yleensä monien kulttuureiden läsnäoloa ja rinnakkaisuutta (Honkasalo & Souto 2007, 116). Suomessa monikulttuurisuus on pitkälti maahanmuuton seurausta (Anis 2008, 23). Monikulttuurisuus on laaja käsite ja usein hiukan epämääräinen. Hammar-Suutari (2009) jakaa monikulttuurisuuskäsitteen käyttötarkoitukset kolmeen ryhmään riippuen siitä, tarkastellaanko (1) reaali maailmassa vallitsevaa kulttuurisen monimuotoisuuden tilannetta, (2) normatiivista pyrkimystä hallita monimuotoisuutta vai (3) yhteiskunnassa vallitsevaa eettistä ja/tai poliittista orientaatiota. Normatiivisuus sekä eettinen ja poliittinen orientatio liittyvät keskusteluun moniarvoisuudesta. (Hammar-Suutari 2009, 70.)

Lumion mukaan (2011, 15) monikulttuurisuus konkretisoituu maahanmuuton kasvussa. Tähän liittyy se, että monikulttuurisella yhteiskunnalla tulisi olla kykyä palvella eri kulttuuritaustaisia ihmisiä. Tämä taas edellyttää yhteiskunnalta tietoisia politiikkaa ja ideologista ulottuvuutta, joka tähtää etnisen ja kulttuurisen monimuotoisuuden tukemiseen. (Räty 2009, 4.)

4.3 Kotoutuminen ja kotouttaminen

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010, 3§) määrittelee sekä kotoutumisen että kotouttamisen merkitykset. Tuon lain mukaan kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. Lumion mukaan (2011, 67) kotoutuminen tarkoittaa sitä prosessia, jossa maahanmuuttaja sopeutuu uuteen ympäristöön, yhteiskunnan toimintamalleihin ja -tapoihin.

Kotouttaminen tarkoittaa monialaista viranomaisten sekä muiden tahojen järjestämiä kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä, voimavaroja ja palveluja sekä maahanmuuttajien tarpeiden huomioon ottamista muita yhteiskunnan palveluja ja toimenpiteitä suunniteltaessa ja järjestettäessä. (1386/2010, 3§.)

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) lupaa maahanmuuttajalle oikeuden henkilökohtaiseen ja yksilölliseen kotoutumissuunnitelmaan, jonka ensimmäinen askel on kunnan järjestämä alkukartoitus. Alkukartoituksen perusteella arvioidaan, onko tarve tehdä kotoutumissuunnitelma. Kotoutumissuunnitelmaan sisältyy ne toimenpiteet ja palvelut, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito. Maahanmuuttajaa tuetaan hankkimaan muita yhteiskunnassa sekä työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Lisäksi edistetään hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan. Maahanmuuttajalla on oikeus tähän suunnitelmaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua siitä, kun maahanmuuttaja on saanut ensimmäisen oleskeluluvan. Vastuu kotoutumissuunnitelman ja sitä edeltävän alkukartoituksen teosta kuuluu työ- ja elinkeinotoimistolle tai kunnalle. (1386/2010, §10-12.)

Laki kotouttamisen edistämisestä (1386/2010) ei määrittele kovin tarkasti palvelujen sisältöä ja tuottamista, vaan ne perustuvat lähinnä eri sektoreiden omiin lakeihin. Maahanmuuttajien perus- ja kotoutumispalveluiden järjestäminen ja kehittäminen jakautuu neljälle ministeriölle: sisäasiainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Ministeriöiden alta löytyy useita eri tahoja, joilla on oma roolinsa maahanmuuttajien kanssa tehtävässä työssä. Niitä ovat mm. Poliisi/maistraatti, Kela, Maahanmuuttovirasto, oppilaitokset, työantajat, kunnat ja kolmannen sektorin toimijat. (Pöyhönen, Tarnanen, Vehviläinen, Virtanen & Pihlaja 2010, 48.) Saukkonen (2013, 93) kuvaa kotouttamista poikkihallinnolliseksi toiminnaksi ja lisää edellä mainittujen vastuussa olevien ministeriöiden joukkoon ympäristöministeriön

Suuri vastuu palvelun toteuttamisesta on kunnilla, joilla on varsin suuri itsenäinen päätäntävalta (Saukkonen 2010, 37). Laki kotouttamisen edistämisestä kuitenkin velvoittaa kunnat tekemään omat kotouttamisohjelmansa sekä seuraamaan sen toteutumista ja vaikutuksia (1386/2010, 32§). Lahdessa kotouttamisohjelman

toimii Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2010-2015 (Päijät-Hämeen liitto 2010).

4.4 Kolmas sektori

Tämän kehittämishankkeen toimeksiantaja Lahden Helluntaiseurakunta on kolmannen sektorin toimija. Kolmas sektori on kolmas suhteessa valtioon ja yrityksiin (Kinnunen 1998, 10). Kolmannen sektorin tarkempaa määrittelyä on pohtinut mm. Helander (2002). Kolmatta sektoria on kuvattu erilaisilla nimillä, kuten vapaaehtoissektori, aatteellinen sektori, hyväntekeväisyyssektori, ei- julkinen tai riippumaton sektori ja epävirallinen sektori (Helander 2002, 37-42). Kolmannen sektorin toiminnalla on tärkeä osuus julkisen sektorin järjestämän kotouttamistoiminnan täydentäjänä. Tämä onnistuu parhaiten, jos eri toimijat tietävät toistensa toiminnasta ja ohjaavat maahanmuuttajia sopivan toiminnan pariin. Ongelma voi kuitenkin olla tiedon puute ja se, että kolmannen sektorin edustajat eivät ehkä pääse mukaan viranomaisten järjestämiin työryhmiin, suunnitteluun tai päätöksentekoon. (Pöyhönen ym. 2010, 57.) Myös Saukkonen (2013, 93) toteaa, että kolmannella sektorilla eli erilaisilla järjestöillä ja yhdistyksillä on merkittävä rooli kotoutumisen edistämässä julkisen sektorin ohella.

Kolmannen sektorin toimijoita tulee osallistaa kotouttamistoiminnassa. Viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden välisen yhteistyön tulisi olla tiivistä ja toiminnan roolit selkeästi määriteltyjä. (Pöyhönen ym. 2010, 57.) Tätä ajatusta tukee myös Kaste 2012 - 2015, jossa todetaan, että sen tavoitteet saavutetaan eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä mukaan lukien kolmannen sektorin toimijat kuten järjestöt ja seurakunnat (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 19). Laissa kotouttamisen edistämisestä edellytetäänkin, että paikallisten viranomaisten on kehitettävä kotouttamista monialaisena yhteistyönä niin, että yhteistyöhön osallistuvat julkisen sektorin lisäksi kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestävät järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt (1386/2010,31§). Lisäksi todetaan, että paikalliset maahanmuuttaja-, kansalais-, työntekijä- ja työnantajajärjestöt sekä uskonnolliset yhteisöt voivat tarvittavassa laajuudessa osallistua kotouttamisohjelman laadintaan, toteutukseen ja sen toimeenpanon seurantaan (1386/2010,32§).

Kolmannen sektorin rooli maahanmuuttajien parissa tehtävässä työssä on nähty tärkeänä myös muualla kuin Suomessa. Diamond (2010) nostaa esiin sen, kuinka Englannissa kolmannelle sektorilla on tärkeä rooli pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kanssa tehtävässä työssä. Kolmannen sektorin rooliin kuuluu mm. epävirallisten verkostojen luominen, jotka välittävät tärkeää tietoa eri osapuolille. Toisaalta tämä vapaaehtois- ja yhteisösektori sekä uskonnolliset ryhmät toimivat äänitorvena paikallisille yhteisöille. Diamond viittaa näissä yhteyksissä erilaisiin etnisten ryhmien välisiin ongelmatilanteisiin ja siihen, kuinka kolmannen sektorin rooli niissä voi olla hyvin tärkeä. Pakolaiset ja turvapaikanhakijat tarvitsevat ylimääräistä tukea monesti saadakseen tarpeellisia peruspalveluita ja kolmannen sektorin toimijat voivat toimia sen suhteen jonkinlaisia ”portinvartijoina”. Diamond kertoo myös esimerkin Oldhamista, jossa kolmannen sektorin toimijoiden verkosto muodosti yhteistyöfoorumin, jossa oli mukana myös maahanmuuttotyöntekijöitä. Tämä yhteistyöfoorumi loi tilaa paikallisten maahanmuuttotyötekevien henkilöiden verkostolle ja maahanmuuttajien tukihenkilöille, mahdollisti lakineuvonnan saamista, järjesti asumista, keräsi rahaa ruokaa ja vaateista varten sekä antoi emotionaalista sekä käytännöllistä tukea. Verkosto oli hyvin järjestäytynyt ja oli myös mukana kampanjoimassa rasismia vastaan ja sosiaalisen oikeuden puolesta (kuten reilukauppa) sekä pyrki vaikuttamaan paikallisiin poliittisiin elimiin. (Diamond 2010, 8-16.). Tämä Englannin esimerkki korostaa sitä, että kolmannen sektorin rooli voi parhaimmillaan olla hyvin merkittävä maahanmuuttajien parissa tehtävässä työssä.

Timosen (2014) raportissa uskonnollisten yhteisöjen tekemästä maahanmuuttajien kotoutumista edistävästä työstä Uudellamaalla todetaan, että uskonnolliset yhteisöt voivat monilla tavoin edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja toimia siten yhteiskunnallisena voimavarana. Uskonnolliset yhteisöt rakentavat siltoja maahanmuuttajien ja muun yhteiskunnan välille ja tarjoavat maahanmuuttajille osallisuuden tunteita. Yhteisöt toimivat hiljaisen tiedon kanavina ja niiden kautta on mahdollista tavoittaa eri maahanmuuttajaryhmiä. Raportin mukaan uskonnollisten yhteisöjen ja viranomaisten yhteistyön lähtökohdaksi kannattaa ottaa positiivinen uskonnon vapaus ja että uskonnolliset yhteisöt, myös muut kuin evankelisluterilainen kirkko, kannattaa sisällyttää kotouttamisohjelmaan. (Timonen 2014, 17-

22.) Timosen raportti antaa osaltaan hyvää pohjaa sille, että myös Helluntaiseurakunta voi olla merkittävä toimija maahanmuuttajatyössä.

5 KEHITTÄMISMENETELMÄT

Tässä luvussa kuvataan kehittämishankkeen menetelmistä ja niiden teoreettisista perusteista. Menetelmien käytännön toteutuksesta kerrotaan luvussa 6. Kehittämishankkeen lähestymistapa oli osallistava toimintatutkimus. Osallistavuus oli koko prosessia alusta asti kuvaava läpileikkaava periaate.

5.1 Osallistaminen ja toimintatutkimus

Osallistaminen on aktiivista toimintaa sen puolesta, että osallistuminen tehdään mahdolliseksi eri osapuolille. (Laitinen 2002, 10.) Osallistaminen antaa osallistujille mahdollisuuksia vaikuttaa prosessiin ja lopputulokseen (Adams 2008, 31). Osallistamalla eri sidosryhmät varmistetaan eri näkökulmien, tarpeiden ja intressien monipuolinen huomioiminen kehittämishankkeessa (Toikko & Rantanen 2009, 90). Osallistavuus on lähestymistapa, joka synnyttää omistajuutta (Rabinowitz 2013).

Toimitatutkimuksen juuret juontavat sosiaalipsykologi Kurt Lewinin (1890-1947) elämäntyöhön (Heikkinen 2010, 23-26). Toimintatutkimuksen lähtökohtana on tuottaa tietoa käytännön toiminnan kehittämiseksi. Toimintatutkimus on yleensä ajallisesti rajattu tutkimus ja kehittämishanke, jossa kehitetään uusia toimintatapoja. (Heikkinen 2010, 16-17.) Osallistavassa toimintatutkimuksessa korostetaan yhteisön jäsenten ja muiden toimijoiden osallistumista toimintatutkimukseen (Heikkinen, Kontinen & Häkkinen 2010, 50). Tätä kehittämishanketta voidaan luonnehtia myös tutkivaksi kehittämiseksi. Tutkivassa kehittämisessä tutkimus ja kehittäminen kohtaavat toisena. Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa käytännön haasteet ja tilanteet ohjaavat sitä, miten ja mitä tietoa tuotetaan. (Toikko & Rantanen 2009, 21–22.) Tässä kehittämishankkeessa tutkimuksen ja kehittämisen välinen suhde säilyi läpi prosessin varsin tasa-painoisena. Voidaan sanoa, että tutkimus toimi kehittämisen työkaluna. Kehittämistoiminnan kautta löytyi myös uutta tutkimuksellista tietoa, joten molemmat osa-alueet (tutkimus ja kehittäminen) täydensivät toisiaan.

5.2 Toimintatutkimuksessa käytetyt tiedonkeruumenetelmät

Kehittämishankkeen toimintatutkimuksessa käytettiin kolmea eri tiedon keruumenetelmää. Tietoa kerättiin kirjallisista dokumenteista, benchmarking menetelmän ja teemahaastatteluiden avulla. Tiedonkeruu kokonaisuutena muodosti kehittämishankkeen alkukartoitusvaiheen, jonka toteutumista kuvataan tarkemmin luvussa 6.

Tiedonkeruu kirjallisista dokumenteista tarkoittaa tiedonhankintaa erilaisista kirjallista lähteistä ja dokumenteista. Dokumentteja voivat olla hyvin monenlaiset kirjalliset lähteet kuten muistiot, raportit, tutkimukset jne. Kerätessä tietoa kirjallisista lähteistä on huomioitava, että kyseessä olevia dokumentteja ei ole tehty tehtävää tutkimusta varten. Siksi on tärkeää huomioida kunkin dokumentin tarkoitus, jotta voidaan arvioida siitä poimittavan tiedon käyttökelpoisuus. (Järvinen & Järvinen 2004, 156.) Tiedonkeruussa kirjallisista lähteistä etsitään selkeitä tosiasioita. Hirsjärven ym. (2009, 217-220) mukaan virallisten dokumenttien käyttäminen aineistona kuuluu narratiivisen tutkimuksen piiriin.

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin. Se on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto, josta ei ole mitään yhtä tiettyä määritelmää. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47.) Huovinen & Rovio (2008, 110) toteavat, että toimintatutkimuksessa käytetään erityisesti teemahaastattelua. Toikko & Rantanen (2009, 43) ovat sitä mieltä, että tiedon on oltava käyttökelpoista ja että sen tuottamisesta ei voida puhua ilman yhteyttä tiedon käyttäjiin. Teemahaastattelut voivat olla myös asiantuntijahaastatteluita, joissa pyritään ensisijaisesti hankkimaan tietoa tutkittavasta ilmiöstä tai prosessista. Kiinnostuksen kohteena ei ole henkilö sinänsä vaan se tietoja asiantuntijuus, jota hänellä on. Asiantuntijahaastattelussa haastateltavien valinta perustuu joko heidän asemaansa tai muuhun osallisuuteen tutkimuksen kohteena olevassa prosessissa. Asiantuntijahaastattelussa pyritään ilmiön faktuaaliseen kuvaamiseen ja tosiasioiden etsimiseen. Asiantuntijahaastattelun merkitys on erityisen suuri, jos aiheeseen liittyvä dokumentointi on puutteellista. (Alastalo & Åkerman 2010, 373-376.)

Benchmarking menetelmän perustana on kiinnostus siitä, miten toiset toimivat ja onnistuvat työssään (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 163). Benchmarking menetelmässä tutustutaan toiseen samankaltaista työtä tekevään kohteeseen ja verrataan sen toimintatapaa omaan toimintaan. Se on tapa oppia toisilta ja löytää hyviä käytäntöjä, jotka voidaan omaksua omaan toimintaan. (Tykes 2010, 1.) Myllymäki (2011, 32) toteaa usean eri lähteen pohjalta, että benchmarking voi olla arviointia, vertailua, mallioppimista tai myös rakentava tapa kyseenalaistaa omia prosesseja ja menetelmiä. Benchmarking on järjestelmällinen prosessi, jonka avulla etsitään parempia toimintatapoja oman toiminnan kehittämiseksi. Siihen sisältyy ajatus siitä, että tunnustaa jonkun toisen osaavan tehdä saman asian paremmin kuin itse. Benchmarking vaatii sitä, että toinen osapuoli on avoin ja että itse on kykenevä soveltamaan oppimaansa käytäntöön omassa organisaatiossa. (Niva & Tuominen 2005, 5.)

Benchmarkingin toteutus vaatii huolellisen pohjatyön. Kun oma kehittämistä kaipaava kohde on tiedossa, niin seuraavaksi etsitään sopiva vertailukumppani, eli organisaatio, jolta todennäköisesti voidaan jotakin oppia siinä asiassa, jota halutaan kehittää. Benchmarkingvierailu on järjestelmällisempi kuin normaali tutustumisvierailu toiseen vastaavaan organisaatioon. Etukäteen valmistellaan lista vierailun aikana kysyttävistä ja havainnoitavista asioista. Tuloksia tulkitaan kriittisesti ja sovelletaan oman organisaation tilanteeseen. Kaikki vertailukohteesta opitut asiat eivät ole automaattisesti sovellettavissa omaan toimintaan ja siksi tarvitaan analyysiä siitä, mistä asioista voidaan oppia jotain uutta ja hyödyllistä. (Ojasalo, Moilanen, & Ritalahti, 163-164.)

5.3 Osallistava työpaja

Osallistava työpaja on kehittämismenetelmä, jolla ei ole tiettyä teoreettista pohjaa tai mallia, vaan se ”räätälöitiin” tämän kehittämishankkeen tarpeiden mukaan kehittämistoiminnan työkaluksi. Osallistavat menetelmät ovat oleellinen osa tällaista työpajatoimintaa. Osallistavat menetelmät ovat työkaluja tai harjoituksia, joilla ohjataan keskustelu- tai suunnittelutilannetta. Osallistavia menetelmiä käytetään suunnittelutekniikkana ja keskustelunherättäjänä. Osallistavassa prosessissa tietoa

hallitaan demokraattisesti. (Laitinen 2002, 79-80.) Myös Lahtonen (1999, 206-208) painottaa demokraattisen dialogin merkitystä toimintatutkimuksessa.

Päävastuu prosessin etenemisestä on kehittämishankkeen vetäjällä, joka voi toimia fasilitaattorina ja mahdollistaa siten sujuvan työskentelyn (Summa & Tuominen 2009, 8-9). Osallistava toimintatapa onkin mahdollisuuksien tarjoamista (Toikko & Rantanen 2009, 90).

Kehittämishankkeen prosessi kokonaisuudessaan oli melko lähellä sosiaalisen raportoinnin menetelmää, jonka periaatteita sovellettiin myös osallistavassa työpajassa. Sosiaalinen raportointi on väline sekä asiakastyössä syntyneen kokemustiedon muokkaamiseen että eri toimialat ylittävän tiedon hyödyntämiseen. Sosiaalinen raportointi tuottaa laadullista tietoa asiakkaiden elinoloista sekä palvelujen toimivuudesta täydentäen näin tilastollista tietoa. Sen tarkoituksena on saada esiin mahdollisimman ajantasaista tietoa. Sosiaalinen raportointi sisältää tiedonkeruuta ja ryhmäkeskusteluvaiheet. Osallistava työpaja suunniteltiin tässä kehittämishankkeessa hyvin samankaltaiseksi kuin sosiaalisen raportoinnin ryhmäkeskusteluvaihe, jossa kerättyä tietoa käsitellään yhdessä. (Halttunen-Sommardahl 2008, 5.)

Toinen menetelmällinen valinta osallistavaan työpajaan oli kumuloituvan ryhmän työmalli. Kumuloituvassa ryhmässä pidetään ensin käsiteltävästä teemasta. Sitten sovitaan työskentelyn tavoitteet ja kysymykset ja jakaudutaan pieniin ryhmiin tai pareihin, joissa työskentelään teemaa. Seuraavassa vaiheessa pienet ryhmät tulevat yhteen ja esittelevät löydökset toisilleen. Lopulta isommat ryhmät tekevät löydöksistään esitykset esimerkiksi fläppitaululle ja ne esitellään kaikille osallistujille. Lopuksi tehdään yhteenveto kaikista tuotoksista. (Taipale 2005, 12.) Osallistavissa prosesseissa, tässä tapauksessa työpajassa, ei ole oleellisinta tietyn menetelmän orjallinen seuranta vaan enemmänkin se, miten sen vetäjä, eli fasilitaattori toimii. Fasilitaattorin tehtäviin kuuluu muun muassa erilaisten ryhmätyö- ja analyysimenetelmien soveltaminen. (Laitinen 2002, 45-46.) Fasilitaattori toimii oman tyyliinsä mukaisesti aktiivisesti niin, että hän hyödyntää monipuolisesti aiemmin hankkimiaan taitoja (Laitinen 2002, 78).

5.4 Tiedon analyysi

Kuvaan tässä lyhyesti tämän toimintatutkimuksen kannalta oleellisia ja valittuihin tiedonkeruu- ja kehittämismenetelmiin tiedon analyysin periaatteita. Analyysin toteutuminen käytännön tasolla tulee esiin luvussa 6.

Dokumenttien analyysissä käytetään normaalia laadulliseen tutkimukseen liittyvää rajausta, oleellisen löytämistä ja sen esiin tuomista. Tutkijan eli tässä tapauksessa kehittämishankkeen vetäjän tulee tehdä selkeitä päätöksiä siitä, mikä häntä aineistossa kiinnostaa ja jättää kaikki ylimääräinen pois. Tiedon etsimisessä voidaan noudattaa sisällönanalyysin periaatteita, joka toimii teoreettisena kehyksenä erilaisille analyysikokonaisuuksille. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91-92.) Tutkimuksessa haastattelun analyysi on monivaiheinen prosessi, jossa aineistoa luokitellaan, etsitään teemoja/ilmiöitä ja analysoidaan valitun menetelmän mukaisesti (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2011, 12). Laadullinen analyysi alkaa usein jo haastattelutilanteessa ja siihen on sovellettavissa monenlaisia eri tekniikoita (Hirsjärvi & Hurme 2000, 136). Perinteisessä laadullisessa tutkimuksessa tutkija kerää tiedon ja tekee analyysin pitkälti yksin valitsemiensa metodien avulla. Toimintatutkimuksen raportoinnin ei kuitenkaan välttämättä tarvitse noudattaa pelkästään tieteellisen raportoinnin kaavoja (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 43). Osallistavat menetelmät voivat toimia myös analyysimenetelminä, jossa kaikki osallistajat voivat tuoda näkökulmiaan käsiteltäviin asioihin (Laitinen 2002, 79-80). Kehitysyhteistyössä osallistamisen periaate tarkoittaa sitä, että eri sidosryhmien edustajat osallistetaan kehitettävien teemojen analyysiin (Ulkoasiainministeriö 2012, 19).

6 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN

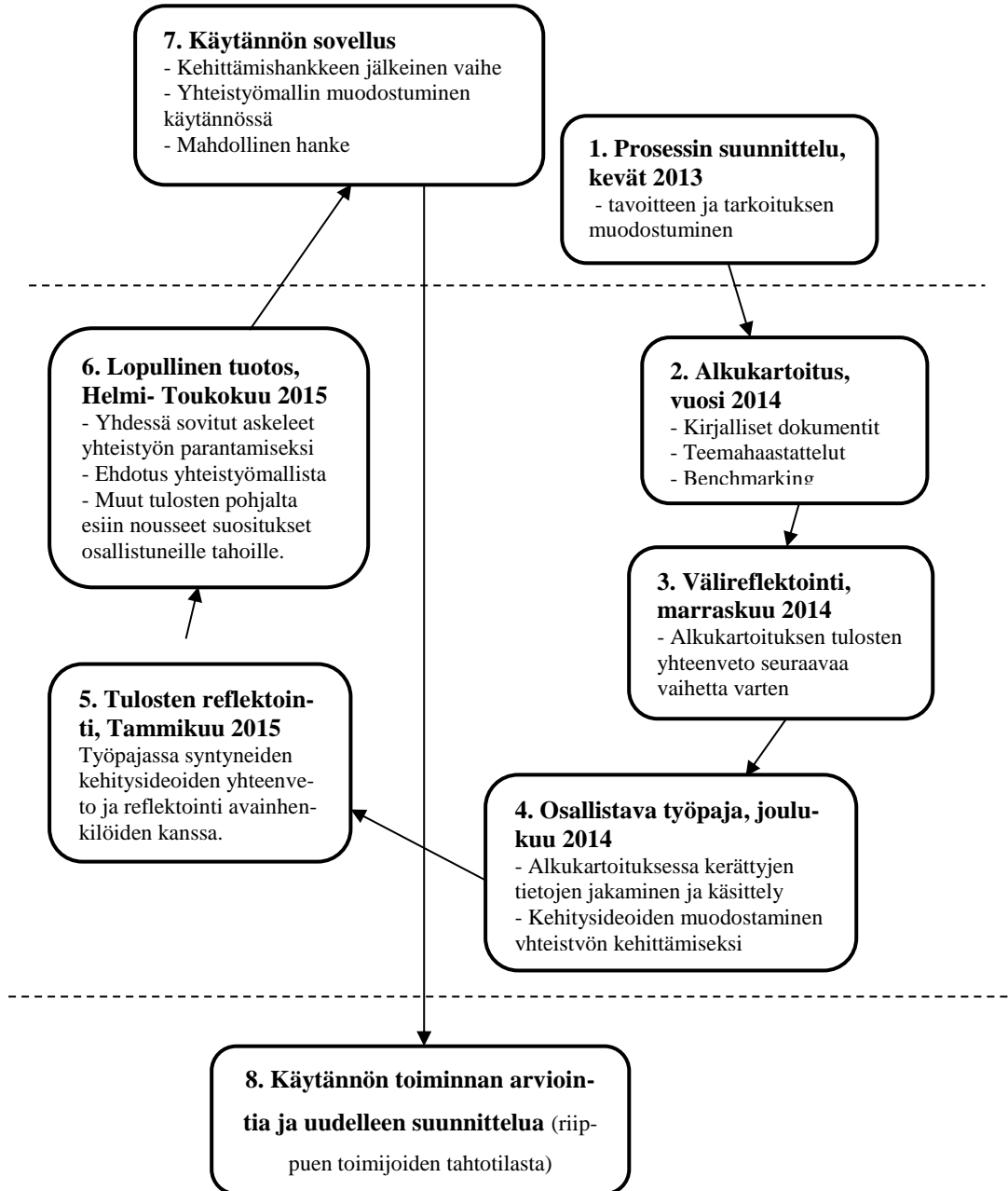
Tässä luvussa kerrotaan, miten kehittämishanke käytännössä eteni. Samalla tulee esiin jo tuloksia, koska ne muodostuivat vähitellen prosessin aikana. Lopulliset johtopäätökset tuloksista ja prosessista käsitellään luvussa 7.

6.1 Kehittämishankkeen prosessi

Luvussa 5 kuvailtu osallistavuuden periaate ohjasi prosessia alusta alkaen. Käytännössä osallistavuus lähestymistapana tarkoitti sitä, että prosessin eri vaiheessa kuultiin osallistujia ja kehittämishankkeen sisällöt painottuivat sen mukaisesti loppua kohden. Pyrkimys oli, että osallistujilla olisi aidosti mahdollisuus vaikuttaa kehittämishankkeen lopputuloksiin ja siksi kerätty tietoa käsiteltiin hyvin dialogisesti ja johtopäätöksiä tehtiin yhdessä. Kehittämishankkeeseen osallistui yhteensä 22 henkilöä, joista 15 henkilöä osallistui haastatteluihin, osallistuvaan työpajaan osallistui yhdeksän henkilöä ja benchmarkingiin kaksi henkilöä. Tässä joukossa oli mukana maahanmuuttajien kanssa työskenteleviä ammattilaisia, vapaaehtoisia ja maahanmuuttajia. Lisäksi keskeisten avainhenkilöiden kanssa peilattiin tuloksia vielä myöhemmissä vaiheissa. Tarkempi kuvaus kuhunkin vaiheeseen osallistuneista ilmenee eri vaiheiden kuvauksen yhteydessä.

Kehittämisprosessia voidaan kuvata erilaisilla malleilla, kuten lineaarinen malli, spiraalimalli, tasomalli ja spagettimainen prosessi. Tämän kehittämishankkeen etenemistä kuvaa parhaiten spiraalimalli, jossa kehittyminen on jatkuva sykli. Ideaalisesti spiraalimallin mukainen kehittäminen on pitkäjänteinen prosessi, jossa spiraalin vaiheet toistuvat useita kertoja. (Toikko & Rantanen 2009, 64-67.) Tämän kehittämishankkeen aikajänne sopii yhteen ”spiraalikierrökseen” ja jatko on mahdollista toimijoiden niin halutessa. Kehittämishankkeen etenemistä kuvataan kuviossa 1. Kuviossa katkoviivan ulkopuolella olevat vaiheet yksi, seitsemän ja kahdeksan eivät varsinaisesti kuulu tämän kehittämishankkeen aikana tapahtuneisiin toimintoihin. Suunnitteluvaihe tapahtui keväällä 2013 ennen varsinaisen kehittämistyön alkua ja suunnitelma valmistui toukokuussa 2013. Kun suunnitelma oli hyväksytty, niin haettiin tutkimuslupa Lahden kaupungilta syksyllä 2013 ja varsinainen kehittämistyö alkoi alkukartoituksella.

Lyhyiden viiveiden jälkeen alkukartoitusvaihe alkoi keväällä 2014 ja saatiin valmiiksi vuoden lopulla. Osittain alkukartoituksen tiedonkeruuta täydennettiin vielä vuoden 2015 alussa.

Kuvio 1: Kehittämishankkeen prosessi

Alkukartoitus oli käytännössä tiedonkeruuvaihe. Tietoa kerättiin teemahaastattelun ja benchmarking vierailun kautta sekä tutustumalla teemaan liittyvien tärkeisiin dokumentteihin.

Alkukartoituksen jälkeen tietoa koostettiin yhteen ja siinä kerätyn tiedon analysointia tehtiin prosessin eri vaiheissa luvussa 5.4 kuvattujen periaatteiden mukaisesti. Yhteenvedon pohjalta tehtiin esitys, joka toimi alustuksena seuraavassa vaiheessa eli osallistavassa työpajassa, joka järjestettiin joulukuun 2014 alussa. Yhteenvedoa varten tietoa oli koostettu yhteen ja teemoitettu siten, että sen käsittely työpajassa oli mielekästä. Työpajassa osallistujat analysoivat esiteltyjä tuloksia yhdessä ja työstivät niiden pohjalta kehitysideoita.

Tämän jälkeen tehtiin yhteenvedo työpajassa esiin nousseista kehitysideoista. Kehitysideoista keskusteltiin vielä avainhenkilöiden kanssa ja sen jälkeen kirjoitettiin lopullinen tuotos. Seitsemäs ja viimeinen vaihe sovellus on pääasiassa sitä, mitä tulee tapahtumaan tämän kehittämishankkeen seurauksena tulevaisuudessa. Tarkeempaa kuvausta eri vaiheista ja niiden tuloksista on seuraavissa alaluvuissa.

6.2 Alkukartoituksen toteutus

Alkukartoituksen tavoitteena oli kuulla eri sidosryhmien näkemyksiä maahanmuuttotyön tarpeista ja haasteista sekä kuulla heidän näkemyksiään yhteistyötä ja sen mahdollisesta kehittämisestä. Alkukartoitusvaiheen menetelmien teoreettisia taustoja kuvailtiin luvussa 5.2, joten tässä luvussa keskitytään toteutuksen kuvailuun. Ensimmäinen osa alkukartoitusta oli tiedonkeruu kirjallisista dokumenteista. Kirjallisiin dokumentteihin tutustuminen alkoi jo vuoden 2013 alkupuolella ja on jatkunut aina tämän kehittämishankkeen loppuvaiheisiin asti. Prosessin aikana on ilmestynyt uusia raportteja ja tutkimuksia, joita on pyritty huomioimaan tässä kehittämishankkeessa. Tutkituista dokumenteista vain aiheen ja kehittämishankkeen kannalta oleellimmat on nostettu esiin. Kirjallisista dokumenteista hankittu tieto loi pohjaa jatkotyöskentelylle. Hankittujen tietojen pohjalta oli mahdollista saada sisältöä kehittämistoiminnan myöhempisiin vaiheisiin ja keskustella asiantuntevasti kehittämishankkeiden osallistujien kanssa prosessin eri vaiheissa sekä muodostaa oikeita kysymyksiä haastatteluihin. Osa kirjallisista dokumenteista löytyi prosessin tuloksena, eli sain vinkkejä joistakin materiaaleista haastatteluiden kautta. Kirjallisista dokumenteista etsittiin lähtökohtia sille, mikä kolmannen sektorin toimijan eli tässä tapauksessa Lahden Helluntaiseurakunnan rooli voisi olla maahanmuuttotyössä ja ymmärtää myös paremmin valtion sekä kaupungin rooli.

Toinen ja hyvin keskeinen osa alkukartoitusta oli teemahaastattelut. Teemahaastatteluiden tarkoitus oli kerätä tietoa seuraavan kehittämissivaiheen aineistoksi. Haastattelut olivat puolistrukturoituja, mutta samalla haastattelut olivat hyvin keskustelunomaisia tilanteita. Haastatteluilla pyrittiin kartoittamaan, mitkä ovat maahanmuuttotyön suurimmat tarpeet ja haasteet, jotta voitaisiin nähdä, millä alueilla kolmannen sektorin toimijoiden ja erityisesti Lahden Helluntaiseurakunnan panosta tarvittaisiin. Näitä asioita kartoitettiin useamman kysymyksen avulla, jotta kaikki näkökulmat tulisivat varmasti esille. Sen lisäksi kysyttiin myös sitä, mitä haastateltavat tiesivät Helluntaiseurakunnan maahanmuuttotyöstä. Haastattelukysymykset ovat liitteessä 1.

Kaikki ajatukset kirjattiin ylös ja niistä tehtiin yhteenveto kehittämishankkeen jatkotoimenpiteitä varten.. Haastattelussa kartoitettiin selkeitä faktoja ja mielipiteitä ja vastaukset koostettiin yhteen, niin että niitä voitaisiin käsitellä osallistavassa työpajassa. Haastattelut äänitettiin paria poikkeusta lukuun ottamatta. Laadullisen haastattelun sisällön analyysille tyypillistä epäoleellisen materiaalin karsimista tein jo haastattelutilanteessa vastauksia kirjatessa. Myöhemmin osallistavassa työpajassa osalla haastatelluista henkilöistä oli mahdollisuus lisätä, täsmentää tai muuttaa vastauksiaan, jotta lopulliseen tuotokseen saataisiin varmasti oikeat tulkinnot.

Haastattelut tehtiin touko- ja lokakuun välillä vuonna 2014. Haastateltavia oli yhteensä 15 henkilöä. Haastattelutilanteita oli yhdeksän ja haastatteluihin osallistui kerralla yhdestä kolmeen henkilöä. Haastattelut olivat kestoltaan lyhimmillään tunnin mittaisia ja pisin haastattelu kesti puolitoista tuntia. Haastateltavissa oli neljä Lahden kaupungin maahanmuuttopalveluiden työntekijää, kaksi monikulttuurikeskus Multi-Cultin työntekijää, Evankelisluterilaisen kirkon maahanmuuttotyöntekijä, Helluntaiseurakunnan maahanmuuttotyön koordinaattori ja seitsemän maahanmuuttajaa. Maahanmuuttajat olivat kaikki tulleet Suomeen pakolaisina ja turvapaikanhakijoina. Haastateltavissa oli kaksi burmalaista, kaksi kongolaista, kaksi syyrialaista ja yksi irakilainen. Haastateltavat valikoituvat pitkälti Maahanmuuttajapalveluiden suositusten mukaisesti. Helluntaiseurakunnan puolelta maahanmuuttotyön koordinaattori oli automaattisesti avainhenkilö. Maahanmuuttajista neljä ovat olleet aktiivisesti mukana Helluntaiseurakunnan toiminnassa. Kolme maahanmuuttajista löytyi Helluntaiseurakunnan työhön liittyvän kontaktin kautta,

mutta nämä henkilöt eivät olleet toiminnassa mukana. Tavoitteena oli saada haastatteluun maahanmuuttajia erilaisista kulttuureista ja tämä onnistui kohtuullisen hyvin, koska haastatellut maahanmuuttajat tulivat Afrikasta, Aasiasta ja Lähi-idästä.

Luotettavuuden takia haastattelut sekä kirjattiin että äänitettiin paria poikkeusta lukuun ottamatta. Kysymyksiä oli useampia, mutta tavoitteena oli kartoittaa maahanmuuttajatyön ja maahanmuuttajien tarpeita sekä näkemystä yhteistyön kehittämisen tarpeesta. Haastattelun tuloksia ei tässä vaiheessa analysoitu muuten kuin, että kirjatuista haastatteluista koostettiin yhteenvedot, joita käsiteltäisiin seuraavassa vaiheessa eli osallistavassa työpajassa. Haastattelutilanteet olivat keskustelunomaisia, joita kysymykset ohjasivat eteenpäin. Kysymykset maahanmuuttajille olivat hiukan erilaiset kuin suomalaisille työntekijöille. Maahanmuuttajien kysymykset ovat myös liitteessä 1. Kysymyksissä oli tarkoituksella päällekkäisyyttä, jotta asiat tulisivat varmasti esiin. Ensiksi kyseltiin taustoista ja Suomeen tulemisen prosessista ja miten se koettiin. Sitten oli kysymyksiä siitä, mikä on ollut haastavinta Suomeen sopeutumisessa ja missä asioissa olisi tarvetta lisätuelle. Kysymysten tarkoitus oli myös hahmottaa, että missä osa-alueissa erityisesti olisi yhteistyön tai kolmannen sektorin toimijoiden lisäpanoksen tarvetta. Kaikilta haastateltavilta kysyttiin, mitä he tietävät Helluntaiseurakunnan maahanmuuttotyöstä ja näkemystä eri toimijoiden yhteistyön kehittämisen tarpeellisuudesta. Lopussa kysyttiin myös vielä yleisellä tasolla, miten maahanmuuttotyötä Suomessa tulisi kehittää. Tällä haluttiin myös varmistaa se, että kaikki näkemykset ja mielipiteet aiheesta tulisivat esille. Ammattilaisten ja vapaaehtoisten kysymykset olivat suunnilleen samat, mutta oman kotoutumisprosessin kuvauksen sijasta heiltä kysyttiin omasta työstä ja oman organisaation tuottamista palveluista maahanmuuttajille.

Kaikkia haastatelluille informoitiin etukäteen, että haastattelu liittyy kehittämishankkeeseen, jonka tarkoitus on kehittää Helluntaiseurakunnan maahanmuuttotyötä ja siihen liittyvää yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Maahanmuuttajille kerrottiin, että he pysyvät anonyminä. Kahdessa maahanmuuttajien haastattelutilanteessa oli mukana tulkki. Molemmat tulkit olivat itse maahanmuuttajia, jotka ovat olleet kauemmin Suomessa ja osaavat suomea hyvin. Maahanmuuttajien

haastatteluissa haastateltavat itse valitsivat paikan. Kaksi maahanmuuttajien haastatteluista tehtiin heidän kodeissaan ja yksi Helluntaiseurakunnan tiloissa.

Kolmas menetelmä alkukartoituksessa oli benchmarking. Benchmarkingin tavoitteena oli täydentää muilla menetelmillä hankittua tietokokonaisuutta sekä hakea lisänäkökulmaa aiheeseen. Benchmarkingin kohteena oli Järvenpään Vapaaseurakunnan ja Järvenpään kaupungin välinen yhteistyö maahanmuuttotyössä. Tämä valittiin benchmarkingin kohteeksi, koska oli ennakkokäsitys, että Järvenpään kaupungilla ja paikallisella Vapaaseurakunnalla on virallisesti määritelty yhteistyö maahanmuuttotyössä. Lisäksi oli sellainen käsitys, että mainittujen tahojen yhteistyö maahanmuuttotyössä olisi tiivistä ja toimivaa. Benchmarkingvierailun tavoite oli vertailla samanlaista yhteistyöasetelmaa toisessa kaupungissa, kuin mitä tässä kehittämishankkeessa oltiin kehittämässä ja tutkia olisiko siinä mitään opittavaa Lahtelaiseen maahanmuuttotyöhön ja tähän kehittämishankkeeseen.

Benchmarkingissa ei ollut tässä tapauksessa mahdollista varsinaisesti vertailla työtä seuraamalla sitä työn luonteesta johtuen. Benchmarking perustui kahteen haastatteluun ja dokumenttien tutkiskeluun. Haastateltavina olivat Vapaaseurakunnan työntekijä ja kaupungin maahanmuuttotyön erityisasiantuntija, joka on myös kaupungin kotoutumisen verkostohankekoordinaattori. Haastattelut tapahtuivat erikseen ja olivat hyvin avoimia teemahaastatteluita (Liite 2). Keskeinen dokumentti benchmarkingissa oli Järvenpään kotouttamisohjelma 2014-2017 (Järvenpään kaupunki 2014). Benchmarkingvierailu Järvenpäähän tehtiin kahdessa osassa. Ensimmäinen vierailu oli marraskuussa 2014 ja toinen tammikuussa 2015. Syy kahteen eri vierailuun perustui tavattujen henkilöiden aikatauluihin. Ensimmäinen vierailu kohdistui kolmannen sektorin toimijaan ViaDia yhdistykseen ja toinen vierailu kaupungin maahanmuuttopalveluihin.

6.3 Alkukartoituksen tulokset

Kirjallisista dokumenteista löydetty tieto muodosti ison osan tämän kehittämishankkeen tietoperustaa, jota kuvattiin luvussa 4.1. Tiivistetysti voidaan todeta kirjallisten dokumenttien pohjalta, että sekä laki kotouttamisen edistämisestä (1386/2010) ja muut keskeiset dokumentit kuten Kaste 2012-2015 sekä Päijät-Hämeen kotouttamissuunnitelma vahvistivat sen, että kolmannen sektorin toimi-

joilla katsotaan olevan tärkeä rooli kotouttamisessa. Useampi lähde vahvisti myös sen ajatuksen, että kolmannen sektorin toimijat, uskonnolliset yhteisöt mukaan lukien, tulee osallistaa kotouttamistoiminnassa. Lahden kaupungin kohdalla havainto oli sekä dokumenttien ja haastatteluiden pohjalta se, että kolmannen sektorin toimijoiden roolia ei tällä hetkellä ole määritelty kovin tarkasti.

Benchmarking toi esiin sen, että Järvenpäässä yhteistyö kaupungin ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä on hyvin tiivistä. Järvenpäässä kolmannen sektorin toimijoiden rooli maahanmuuttajatyössä korostui myönteisesti. Tämä ilmeni muun muassa siten, että kaupungin ja järjestön työntekijät ovat säännöllisesti yhteydessä. Työskentely yhdessä alkoi yhteisillä foorumeilla ja vakiintui vähitellen käytännöksi. Yhteistyö on pitkälti sitä, että asiakkaita ohjataan toisten palveluihin, käytetään yhteisiä toimitiloja ja myös suunnitellaan työtä yhdessä. Vierailun kohteena olleen Järvenpään Vapaaseurakunnan ViaDia yhdistys aloitti syksyllä 2014 ELY-keskuksen tukeman hankkeen, jolla ohjataan maahanmuuttajia työharjoitteluihin. Tässä hankkeessa yhteistyö kaupungin kanssa on oleellista jo pelkästään hankerahoituksen saamiseksi. Yhteenvetona benchmarkingista voidaan sanoa, että se rohkaisi vahvasti siihen, että yhteistyö eri toimijoiden välillä kannattaa ja se voi olla voimavara työssä. Tämä oli Järvenpäässä haastateltujen henkilöiden vahva viesti, jota he tukivat erilaisilla käytännön esimerkeillä. Esiin nousi erityisesti kommentti siitä, että eri toimijoiden työntekijät kokevat kaikki olevansa ”yhtä tiimiä”. (Vappula 2014, Loima 2015, Järvenpään kaupunki 2014.) Tätä viestiä tukee Järvenpään kotouttamisohjelma, jossa todetaan, että kotouttamista tukevat palvelut ovat kokonaisuus, johon osallistuu julkisen sektori, järjestöt ja erilaiset vapaaehtoistoimijat. Sen lisäksi kotouttamisohjelmassa sanotaan, että maahanmuuttajille mukautettuja palveluita sekä maahanmuuttajien työllistymisen ja kouluttautumisen mahdollisuuksia järjestetään tai kehitetään monialaisena verkostoyhteistyönä. Tämä näkyykin kotouttamisohjelmassa siten, että eri toimenpiteiden vastuutahot kolmas sektori mukaan lukien on mainittu järjestöjen nimillä. (Järvenpäänkaupunki 2014, 8-9.) Vertailun vuoksi voidaan mainita, että Päijät-Hämeen vastaavassa dokumentissa mainitaan vastaavissa kohdissa vain kolmas sektori yleisellä tasolla ilman mainintaa siitä, mistä järjestöistä on kyse (Päijät-Hämeen liitto 2010, 28, 36, 37 ja 40). Järvenpään esimerkki innostaa siihen suun-

taan, että kolmannen sektorin toimijoiden kanssa voi tehdä täsmällistä ja selkeästi määriteltyä yhteistyötä.

Teemahaastattelu tuotti merkittävästi eniten tietoa ja siksi sen tuloksia käsitellään tässä muita menetelmiä laajemmin. Kaikki haastatellut maahanmuuttajat olivat enimmäkseen tyytyväisiä oloonsa Suomessa. Kaikilla oli myönteinen kokemus kaupungin maahanmuuttajapalveluista. Heillä kaikilla oli ollut haasteita kielikoulutuksen ja työllistymisen kanssa. Kukaan heistä ei ollut oppinut kovin hyvin puhumaan suomea, mutta osa pystyi jo asioimaan suomen kielellä. Kaikki haastateltavat maahanmuuttajat olivat haastattelun aikaan jossain koulutuksessa. Kenelläkään ei ollut muuta työkokemusta kuin työharjoittelu tai -kokeilu. Isoimpina tarpeina nousi esiin kaikilla Suomen kielen oppiminen ja työllistyminen. Lähes kaikki olivat joutuneet jossain vaiheessa odottamaan pitkiä jaksoja ennen kuin pääsivät Suomen kielen kurssille. Kun tämä jopa vuodenkin kestänyt odotusjakso oli heti maahantulon alkuvaiheessa, se koettiin erittäin turhauttavana. Työllistyminen koettiin tärkeäksi tulojen lisäksi myös siksi, että sitä kautta pääsisi paremmin osalliseksi yhteiskuntaa. Muita mainittuja haasteita olivat virastoissa asioiminen ja erilaisten lomakkeiden täyttö kielen takia.

Kaikki haastateltavat tulivat enemmän yhteisöllisistä kulttuureista ja kokivat suomalaisen yksilökeskeisen kulttuurin haastavana. Haastateltavien mukaan yksinäisyys on monille maahanmuuttajille ongelma. Monilla on hyvin pienet tuttavapiirit ja suomalaisiin on vaikea saada kontaktia. Ihmissuhteiden luominen suomalaisiin on harvinaista. Rasismi tuli esiin vain yhdessä haastattelussa ja siinä kokemus liittyi lasten haukkumiseen koulussa. Tilanteeseen oli puututtu koulun taholta. Yksi haastatelluista maahanmuuttajista nosti esiin sen, että mielenterveysongelmissa maahanmuuttajat eivät saa riittävästi tukea. Hänen mukaan monilla pakolaistaustaisilla on hyvin traumaattisia kokemuksia ja tuelle olisi tarvetta. Lähes kaikki haastatellut maahanmuuttajat mainitsivat Suomen ilmaston ja sään haastavana tekijänä. Kaikki haastatellut maahanmuuttajat olisivat olleet alusta alkaen motivoituneita oppimaan Suomea, pääsemään töihin ja osaksi suomalaista yhteiskuntaa.

Taulukkoon 1 on koostettu haastatteluissa esiin tulleet maahanmuuttajien näkemykset siitä, mitkä ovat heidän suurimmat haasteensa ja tarpeensa kotoutumisessa.

Taulukko 1: Kotoutumisen haasteet ja tarpeet maahanmuuttajien mukaan

SUURIMMAT HAASTEET JA TARPEET KOTOUTUMISESSA MAAHANMUUTTAJIEN MUKAAN
Suomen kielen oppiminen ja sen heikot opiskelumahdollisuudet => jopa yli vuoden odotus ensimmäiselle kurssille
Työllistyminen. Ei ainoastaan tulojen vuoksi, vaan toimettomuus koetaan turhauttavaksi ja työn kautta pääsee paremmin sisään yhteiskuntaan sekä tutustuu ihmisiin
Kommunikaatio-ongelmat, erityisesti jos ei osaa suomen lisäksi englantia
Virastoissa asioiminen ja esim. lomakkeiden täyttö on usein hankalaa kielen takia. Olisi tarvetta käytännön neuvoille, kuinka asioida virastoissa, täyttää lomakkeita, jne.
Kulttuuri erityisesti yhteisökulttuureista tuleville
Yksinäisyys tai pienet piirit (ei suomalaisia tuttuja) => tosi vaikea saada kontakteja suomalaisiin
Rasismi osalle (lasten haukkumista koulussa)
Ilmasto, sää, pimeys, talvi
Mielenterveysongelmissa ei aina tarpeeksi tukea

Tulokset eivät sinänsä olleet yllättäviä ja nostavat hyvin selkeästi esiin keskeisimmät haasteet, joita maahanmuuttajat kohtaavat Suomessa. Myönteinen asia, joka maahanmuuttajien haastatteluista nousi esiin, oli heidän kaikkien myönteinen asenteensa ja vahva motivaatio sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan.

Haastateltujen ammattilaisten ja vapaaehtoisten näkemykset maahanmuuttajien tilanteista olivat melko yhtenäiset. Niissä ei ollut mitään ristiriitaa maahanmuuttajien näkemysten kanssa ja kielenopiskeluun ja työllistymiseen liittyvät haasteet korostuivat myös näissä haastatteluissa. Löytyi myös asioita kuten lasten harrastustoiminnan tukeminen, mikä tuli esiin vain näiltä maahanmuuttajien kanssa työskenteleviltä henkilöiltä. Sen lisäksi tukihenkilötoiminnan tärkeys ja sen lisäämisen tarve tuli selkeästi esiin. Myös vertaisryhmien tarve nostettiin esiin.

Taulukkoon 2 on koostettu haastatteluissa esiin tulleet ammattilaisten ja vapaaehtoisten näkemyksiä siitä, mitkä ovat suurimmat haasteet ja tarpeet kotouttamisessa.

Taulukko 2: Kotoutumisen haasteet ja tarpeet ammattilaisten ja vapaaehtoisten mukaan

SUURIMMAT HAASTEET JA TARPEET KOTOUTUMISESSA AMMATTILAISTEN JA VAPAAEHTOISTEN MUKAAN
Kielen opiskeluun pääseminen liian hidasta, lisää kursseja tarvitaan
Työllistyminen hidasta, ei tarpeeksi mahdollisuuksia saada työkokemusta (työkokeilu ei riitä, matalankynnyksen töille lisätarvetta)
Liian vähän maahanmuuttajille räätälöityjä koulutuksia ja kouluttautuminen on muutenkin haastavaa (erityisesti luku- ja kirjoitustaidottomille)
Oman ammatin hyödyntäminen vaikeaa
Tukihenkilöt ja ystäväperheet
Vertaisryhmien tarve
Lasten harrastustoiminnan tukeminen

Haastatteluista syntyi se käsitys, että työssä tehdään oikeita asioita ja osaamista on. Ongelmat johtuvat enemmän resursseista, eli henkilöstöä, aikaa ja rahaa ei ole tarpeeksi, jotta voitaisiin vastata riittävän hyvin kotouttamiseen liittyviin haasteisiin. Kokonaisuudessaan haastatteluiden tulokset näyttivät suuntaa sille, missä asioissa yhteistyölle olisi tarpeita.

Helluntaiseurakunnan maahanmuuttajatyöstä kaikilla haastatetuilla oli jotakin tietoa, mutta enemmistöllä ei ollut tietoa kokonaisuudesta. Useampi kommentoi-kin työn olevan yllättävän laajaa, kun saivat tietoa siitä haastattelun yhteydessä. Yhteistyötä eri tahojen kanssa on ollut satunnaisesti, mutta sitä ei ole tarkemmin määritelty, kuten ei kolmannen sektorin roolia muutenkaan.

Kaikki haastatellut näkivät yhteistyön ja sen kehittämisen hyvänä asiana. Haastatteluissa kuitenkin ilmeni, että ajatus yhteistyömallista oli hiukan vieras käsite. Kysyttäessä olisiko yhteistyömallin kehittäminen hyvä asia, siihen ei oikein osattu

vastata, vaan kysyttiin enemmänkin, että mitä se tarkoittaa. Tämä oli koko prosessin kannalta hyvin merkittävä tieto. Alkukartoituksen tuloksena tuli esiin se, että varsinaisen yhteistyömallin kehittämiseen päästään vasta tulevaisuudessa, eikä vielä työpajavaiheessa alkuperäisen oletuksen mukaisesti. Yhteistyön kehittämiseksi löytyi kuitenkin paljon hyviä perusteita.

6.4 Osallistava työpaja ja sen tulokset

Joulukuun 2014 alussa järjestettiin osallistava työpaja, jossa käsiteltiin yhdessä alkukartoituksessa koostettua tietoa. Osallistavan työpajan tavoite oli yhdessä eli osallistavasti analysoida alkukartoitusvaiheessa kerättyjen tietojen tuloksia. Perinteisessä tutkimuksessa analyysi on pitkälti yksin tutkijan varassa, mutta kuten luvussa 5.4 perusteltiin, niin tässä kehittämishankkeessa osallistavuus merkitsi sitä, että osallistujilla oli mahdollisuus osallistua analyysiin ja johtopäätösten tekoon.

Osallistavaan työpajaan kutsuttiin eri sidosryhmien edustajia. Mukana oli kaupungin, Evankelilais-luterilaisen seurakunnan, maahanmuuttajien ja Helluntaiseurakunnan edustajia. Osallistujia oli yhdeksän ja minä. Oma roolini oli toimia työpajassa fasilitaattorina, joka ohjasi keskustelua ja mahdollisti kaikkien osallistumisen. Minulla kehittämishankkeen vetäjänä oli vastuu siitä, että prosessi eteni suunnitelman mukaisesti. Tehtäväni oli osallistamisen kautta varmistaa se, että kaikkien osallistujien näkökulmat huomioitiin ja kirjata ylös lopulliset päätelmät. Kirjattavat asiat olivat pääasiassa kehitysideoita, joiden pohjalta yhteistyömallia voidaan kehittää. Aineistonkeruun näkökulmasta edellä kuvattua menetelmää voidaan pitää luotettavana, koska osallistujilla oli vielä jälkikäteen mahdollisuus kommentoida syntyneitä kehitysideoita.

Työpaja alkoi esittelyillä, jonka jälkeen pidin alustuksen, jossa esittelin yhteenvedon alkukartoituksessa kerätystä tiedoista. Yhteenvedo jaettiin myös paperilla jokaiselle osallistujalle. Tämän jälkeen osallistujat jaettiin kolmeen kolmen hengen ryhmään. Ryhmille annettiin kolme kysymystä (kysymykset mainitaan myöhemmin), joita he työstivät yhdessä noin 30 minuuttia. Jokainen ryhmä teki tuotoksensa suoraan fläppitaululle. Tämän jälkeen tultiin yhteen ja jokainen kolme ryhmää esitteli vuorollaan oman tuotoksensa. Jokaisen esityksen kohdalla toisilla oli mahdollisuus kysymyksiin ja kommentteihin. Tätä seurasi jonkun verran keskustelua

esiin nousseista teemoista. Lopuksi käytiin vielä läpi kierros, jossa jokainen osallistuja sai mahdollisuuden kertoa omat johtopäätöksensä työpajasta. Kaikki kommentit kirjattiin ylös.

Alustuksessa esittelin edellisissä alaluvuissa kuvatut alkukartoituksen tulokset osallistujille melko tarkasti, kuten ne kuvattiin taulukoissa 1 ja 2. Tulokset jaettiin myös kirjallisessa muodossa osallistujille. Kommenttien perusteella esityksen kanssa kokonaisuutena oltiin samaa mieltä, eikä esitetyissä tuloksissa sinänsä ollut mitään yllättävää osallistujille. Taulukossa 3 on koottu tiivistetysti alustuksen herättämät ajatukset.

Taulukko 3: Osallistavan työpajan kommentteja alkukartoituksen tuloksista

OSALLISTAVAN TYÖPAJAN KOMMENTTEJA ALKUKARTOITUKSEN TULOISTA
<u>Palveluiden ja asiain sähköistyminen</u> nousi esiin uutena haasteena maahanmuuttajille (eli ei tullut esiin haastatteluissa). Esimerkiksi pankin nettitunnuksilla voi asioida vain suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi ja täytyy olla pääsy nettiin.
<u>Puhelinpalvelut.</u> Monet neuvontapalvelut ovat puhelimessa (esim. lääkäri) ja tämä on hankalaa maahanmuuttajille kielen takia.
<u>Suunnitelmallinen verkostotyöskentely</u> olisi hyvä ja päällekkäisyyttä tulisi ehkäistä.
<u>Tiedotusasioita:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Työllistämisen edistämistä hankaloittanut Lahden kaupungin YT:t, joiden takia kaupunki ei voi antaa työkokeilupaikkoja tai kuntouttavaa työtä tällä hetkellä. - Harjula-opistolla on alkanut 2 vuoden koulutuspolkuprojekti maahanmuuttajille

Kommenttikierros nosti pääasiassa esiin joitakin asioita, joita esityksessä ei mainittu. Työkokeiluihin ja Harjula-opiston hankkeeseen liittyvät kommentit olivat lähinnä aiheeseen liittyvää ajankohtaista käytännön tietoa. Yhteistyön kehittämisen kannalta kommentti suunnitelmallisen verkostotyöskentelyn puolesta korosti tämän kehittämishankkeen tavoitteen toteutumisen tärkeyttä.

Kommenttikierroksen jälkeen osallistajat jaettiin kolmeen ryhmään, joissa he työstivät kehittämissideoita. Ryhmät pyrittiin jakamaan niin, että kussakin ryhmässä oli eri sidosryhmien edustajia. Tehtävänannossa oli seuraavat kolme kohtaa:

1. Lyhyt kommenttikierros ryhmän sisällä siitä, mitä ajatuksia esitys alkukartoituksen tulokset herätti.
2. Kirjatkaa ylös 2-3 konkreettista kehittämisideaa Lahden Helluntaisenurakunnan maahanmuuttajatyöhön => Mihin tarpeisiin tulisi erityisesti panostaa?
3. Kirjatkaa ylös konkreettisia ehdotuksia siitä, miten yhteistyötä eri toimijoiden välillä (Lahden Helluntaiseurakunta, kaupunki ja muut 3. sektorin toimijat) voisi kehittää ja miten rooleja voisi selkeyttää?

Ryhmätöiden esitysten pääkohdat näkyvät taulukoissa 4, 5 ja 6. Jokaista kohtaa selvitettiin sanallisesti tarkemmin, mutta teemat tulevat selkeästi esiin taulukkojen koosteista. Taulukkoihin on koostettu ryhmien tuottamat kehittämisideat tiivistysti.

Taulukko 4: Ryhmän 1 kehittämisideat

RYHMÄN 1 KEHITTÄMISIDEAT
<u>Palveluiden sähköistyminen</u> vaikeuttaa kotoutumista, mikä tulisi huomioida palveluiden tarjonnassa.
<u>Perheen yhdistämisprosessit</u> ovat pitkiä ja traumaattisia pakolaisille. Tarve nopeuttaa prosessia ja tarjota prosessissa tukea pakolaisille.
<u>Maahanmuuttajamiesten toiminta.</u> Olisi tarve järjestää erityisesti miehille suunnattua toimintaa (osallistujien käsityksen mukaan naisille suunnattua toimintaa on enemmän).
<u>Tiedotus.</u> Tiedotusta eri maahanmuuttajatoimijoiden tarjoamista palveluista tulisi kehittää.
<u>Päällekkäisyyttä</u> tulisi välttää maahanmuuttajatyössä.

Ryhmän 1 kehittämisideat olivat pitkälti hyvin käytännöllisiä ja täsmällisiä toimintaehdotuksia. Ryhmätyöskentelyssä tuli esiin paljon havaintoja joistakin ongelmakohdista, mutta ne voidaan kuitenkin kääntää kehitysideoiksi, mikä tuli esiin myös keskusteluissa.

Kehittämishankkeen teeman kannalta merkittävimmät ehdotukset olivat taulukon kaksi viimeistä kohtaa, eli tiedottamisen kehittäminen eri maahanmuuttajatoimijoiden palveluista ja päällekkäisyyden välttäminen maahanmuuttajatyössä. Näistä ehdotuksista ei kuitenkaan ollut mitään konkreettisempia ideoita tässä vaiheessa, mutta molemmat kohdat voitaisiin hyvin ottaa huomioon jatkotyöskentelyssä.

Taulukko 5: Ryhmän 2 kehittämisideat

RYHMÄN 2 KEHITTÄMISIDEAT
<u>Intensiivisiä kielikursseja</u> tarvitaan enemmän.
<u>Virastoasioiden hoidossa</u> on lisäävun tarvetta, kuten virastojen kielen (virastofraasit, käsitteet) ymmärtämisessä ja elämänhallinnallisissa asioissa kuten erilaiset sopimukset ja vakuutukset.
<u>Kulttuurista vuorovaikutusta</u> tulisi edistää. Konkreettisina ehdotuksena oli vuorovaikutteinen kulttuuripiiri, jossa voitaisiin huomioida muun muassa juhliin, traditioihin ja uskontoon liittyviä asioita. Tähän liittyen ehdotettiin maahanmuuttajavanhemmille kulttuurikasvatuksellista ryhmää, jossa voisi oppia. miten kohdata kasvattajana länsimainen kulttuuri.
<u>Työharjoittelu/kokeilupaikkojen lisääminen</u> esimerkiksi Helluntaiseurakunnan jäsenten kautta ja/tai seurakunnan toiminnassa.

Ryhmän 2 kehittämisideat (taulukko 5) olivat myös hyvin käytännöllisiä toimintaideoita. Ehdotus intensiivisten kieliopintojen lisäämisestä vahvisti aiemmin prosessin aikana kerätyn tiedon viestiä. Kulttuurisen vuorovaikutuksen edistäminen ja siihen liittyvät ehdotukset olivat ainoa selkeästi uusi idea tältä ryhmältä. Työharjoittelu- tai kokeilupaikkojen lisääminen korosti koko prosessin aikana vahvasti esiin tullutta työllistymisen tarpeellisuuden teemaa.

Ryhmän 3 kehittämisideat on koostettu taulukkoon 6. Tämän ryhmän esittämät ideat liittyivät selkeimmin yhteistyön kehittämiseen ja nostivat esiin myös tarpeen koordinoita kolmannen sektorin toimintaa. Konkreettisena ideana mainittiin maahanmuuttajatyön foorumin luominen, johon liittyisi ryhmän esityksen mukaan yhteiset seminaarit ja keskusteluyhteyden muodostaminen eri toimijoiden välille.

Ryhmässä 3 nostettiin esiin ehdotus yhteistyössä toteutettavasta hankkeesta ja tarve lisätä tukihenkilöiden koulutusta. Mahdollisen hankkeen sisältöä tai sitä,

miten yhteistyö hankkeen tiimoilta toteutuisi, ei ehditty sen tarkemmin kommentoida ryhmätyöskentelyn aikana.

Ryhmässä 3 nousi myös esiin tarve kartoittaa kaupungin ja Helluntaiseurakunnan maahanmuuttajatyön yhteistä kontaktipintaa ja samalla Helluntaiseurakunta voisi paremmin arvioida sitä, vastaako oma palvelutarjonta maahanmuuttajatyön yleisiä tarpeita. Lisäksi ryhmässä ehdotettiin työharjoittelupaikkojen järjestämistä maahanmuuttajille Helluntaiseurakunnan kautta.

Taulukko 6: Ryhmän 3 kehittämisideat

RYHMÄN 3 KEHITTÄMISIDEAT
<u>Kaupungin maahanmuuttajapalveluiden ja Helluntaiseurakunnan kontaktipinnan</u> kartoitus olisi tarpeen tehdä ja selvittää vastaako Helluntaiseurakunnan maahanmuuttajille suunnatut palvelut yleisiä tarpeita Lahdessa.
<u>Maahanmuuttajahanke</u>, toteutus yhteistyössä
<u>Työharjoittelupaikkojen järjestäminen</u> Helluntaiseurakunnan kautta (Esimerkiksi Fidan lähetystori voisi olla yksi kohde)
<u>Tukihenkilökoulutusta</u> tarvitaan lisää
<u>Maahanmuuttajatyön foorumin luominen: Seminaarit ja keskusteluyhteys</u>
<u>Kolmannen sektorin koordinointia</u> tarvitaan

Kaikkien ryhmien esitysten yhteydessä oli paljon keskustelua ja kommentteja esityksiin liittyen. Myös nämä kommentit kirjasin kehittäjän roolissa ylös ja niistä on koostettu keskeisimmät yhteiset johtopäätökset taulukkoon 7. Joitakin ryhmien esityksissä esiin tulleita ehdotuksia toistuu tässä vaiheessa, mutta tulkitsen niin, että toisto korostaa niitä tarpeita, jotka nähtiin työpajassa erityisen tärkeiksi. Johtopäätöksissä korostui tärkeinä teemoina työllistyminen, tukihenkilötoiminta ja yhteistyö maahanmuuttajatyössä. Lisäksi nostettiin esiin joukko erilaisia yksittäisiä tarpeita. Niiden joukossa oli jo aiemmin vahvasti esiin tullut tarve intensiivikielikursseista. Aiemmin esille tulleista asioista vahvistui myös lasten harrastustoiminnan tukeminen ja avuntarve viranomaisasioiden hoidossa.

Uutena erityishuomiona tulivat esiin kansainväliset opiskelijat. Keskustelussa ilmeni, että köyhistä maista tulevilla opiskelijoilla on usein ollut kova työ kerätä riittävästi rahaa päästäkseen Suomeen ja käytännössä hyvin vähän varoja asumiseen sekä elämiseen Suomessa.

Taulukko 7: Johtopäätöksiä ryhmien esityksistä

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ RYHMIEN ESITYKSISTÄ
<p>Työllistyminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työllistämisen edistäminen on tärkeää muun muassa työkokeilujen kautta - Maahanmuuttajilla on tarvetta osa-aikaisista työpaikoista. - Yrityksiä voisi haastaa työkokeilupaiikkojen järjestämiseen - Yritykset eivät ota helposti maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä tietyillä aloille (esimerkiksi IT-ala) ja tämän asian voisi huomioida jatkotyöskentelyssä. - Maahanmuuttajien työllistymistä voisi edistää yhteisen hankkeen kautta.
<p>Yhteistyö:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyössä tarvitaan roolien selkeyttämistä ja tarvitaan kolmannen sektorin koordinoitua, mikä saattaisi onnistua myös hankkeen avulla. - Yhteinen tai yhteistyössä toteutettava maahanmuuttaja hanke olisi hyvä. Vahvimmin nousi esiin idea työllistymistä edistävästä hankkeesta. - Yhteistyötä tarvitaan kaikkien toimijoiden välillä (esimerkkeinä mainittiin LAMK ja Salpaus) - Maahanmuuttajien näkemysten kuuleminen heidän tarpeistaan on tärkeää.
<p>Tukihenkilötoiminta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tukihenkilötoimintaa on tarvetta vahvistaa ja ehdotettiin yhteistä koulutusta. - Evankelis-luterilaisella seurakunnalla on jo tukihenkilökoulutusta, joten yhteistyötä voisi kehittää sitä kautta.
<p>Esiin nostettuja yksittäisiä tarpeita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Intensiivikielikursseja tarvitaan lisää. Sisältö voisi painottua virastoasiointiin, elämänhallinnan ja arjen asioiden käsittelyyn. - Maahanmuuttajat tarvitsevat lisää apua erilaisissa viranomaispalveluissa. - Ehdotettiin, että Helluntaiseurakunta voisi järjestää harrastustoimintaa lapsille. - Urheilu- ja liikuntakerhot voisivat olla kolmannen sektorin vahvuus. - Maahanmuuttajilla on tarvetta muuttoapuun (kuljetus) - Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrä lisääntynyt paljon, monilla on taloudellisesti ja sosiaalisesti vaikeat tilanteet. Ehdotettiin, että Helluntaiseurakunnan ruokapankista voi kertoa opiskelijoille.

Ulkomaalaisten opiskelijoiden tarpeita ei lähdetty pohtimaan sen tarkemmin, mutta todettiin, että myös näiden opiskelijoiden auttaminen on kasvava haaste. Konk-

reettisena ehdotuksena mainittiin tiedottaminen Helluntaiseurakunnan ruokapan- kista taloudellista apua tarvitseville opiskelijoille.

Merkillepantavaa on se, että samalla kun nuo taulukon 7 kommentit täydentävät ja osittain myös jo kohdentavat ajatuksia tiettyihin teemoihin, niin koko ajan työpa- jan edetessä osallistujille muistui mieleen uusia tarpeita ja haasteita. Tämä on mie- lestäni osallistavan prosessin etu. Kun asioita käsitellään sykleissä, niin kaikki näkökulmat tulee paremmin huomioitua, kuin vain yhdessä lineaarisessa haastatte- lussa.

Työpajan päätteeksi annettiin vielä jokaiselle osallistujalle mahdollisuus omiin loppukommenteihin, joka oli ikään kuin henkilökohtainen johtopäätös kaiken työpajassa edellä kuullun ja käytyjen keskustelujen jälkeen. Yhteenveto näistä kommenteista on taulukossa 8.

Taulukko 8: Yhteenveto osallistujien loppukommenteista

YHTEENVETO OSALLISTUJIIEN LOPPUKOMMENTEISTA
<p>Yhteistyön kehittämistä ja maahanmuuttotyön ammattilaisten foorumin luomista toivottiin. Tähän liittyen ehdotettiin ”ammattilaisten aamukahveja” (vastaava käy- täntö kaupungin nuorisopalveluissa) pari kertaa vuodessa, jolloin olisi mahdollisuus jakaa tietoa</p>
<p>Helluntaiseurakunnan työssä on tarve lisätä ammatillisuutta. Ehdotettiin työryhmää, joka voisi kartoittaa maahanmuuttajien tarpeita tarkemmin. Hanke koettiin kovasti kiinnostavasti joidenkin Helluntaiseurakunnan edustajien näkökulmasta.</p>
<p>Tulevia asioita kaupungin näkökulmasta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittisen ohjelman päivitys - Foorumi kokoontuu alkuvuodesta - Mahdollisesti maahanmuuttotyön toimijoiden tapaaminen helmi- maaliskuussa?

Tulosten kirjauksessa ei ole tarkoituksella korostettu sitä, kuka on minkäkin kommentin sanonut, mutta todettakoon kuitenkin tässä, että Helluntaiseurakuntaa koskevat kommentit olivat Helluntaiseurakunnan edustajien kommentteja.

6.5 Tulosten yhteenvetoa ja prosessin jatko

Toimintatutkimuksessa ei ole oleellista syklien määrää, vaan se, että tuotetaan uutta ja merkittävää tietoa, joka auttaa kehittämään käytäntöjä (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2010, 82). Tässä kehittämishankkeessa kerättiin ja tuotettiin tietoa melko paljonkin sekä monia hyviä ideoita nousi esiin. Seuraavassa on tekemäni tiivistelmä edellisten vaiheiden tuloksista, jotka esiteltiin myös kaupungin maahanmuuttajapalveluiden ja Helluntaiseurakunnan maahanmuuttotyön avainhenkilöille.

Yhteenveto kehittämisprosessin tuloksista osallistavan työpajavaiheen jälkeen:

1. Yhteistyö eri toimijoiden välillä on tärkeää ja sitä kannattaa kehittää. Yhteistyön kehittämiseen liittyvien toimenpiteiden suhteen ”pallo” jää nyt kaupungin maahanmuuttajapalveluille. Helluntaiseurakunta on osaltaan valmis olemaan aktiivinen yhteistyössä ja on mm. luvannut, että tiloja voidaan tarjota käyttöön yhteisissä tapaamisissa.
2. Suurimmat tarpeet, joihin tulisi panostaa liittyvät suomenkielen opetukseen ja työllistämistä edistäviin toimintoihin. Niiden lisäksi tukihenkilötoimintaan ja kaikkeen sellaiseen toimintaan, mikä edistää sosiaalisten suhteiden muodostumista maahanmuuttajien ja valtaväestön välille. Myös muita tarpeita tuli esiin, kuten lasten harrastustoiminnan tukeminen, joihin voidaan mahdollisuuksien mukaan puuttua.
3. Helluntaiseurakunnan maahanmuuttotyön osalta tulokset merkitsevät seuraavia ehdotuksia:
 - Nykyisestä toiminnasta ja palveluista maahanmuuttajille tulisi tiedottaa paremmin muille toimijoille. Tämä on tarkoitus huomioida internet sivuilla ja tarkoitus on myös laatia esite.
 - Perustetaan tiimi, joka antaa tukea maahanmuuttotyön koordinaattorille.
 - Aloitetaan hankesuunnitteluprosessi. Keskustelujen perusteella tavoitteena voisi alustavasti ELY-keskuksen hanke, jolla pyritään tukemaan maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksia. Myös alun

perin kaavailuissa ollut IF-hankkeen mahdollisuudet voidaan kartoittaa. Mahdollisuuksien mukaan hankkeessa voidaan huomioida myös muita kohdassa kaksi mainittuja tarpeita.

Helluntaiseurakunnan osalta suositukset näyttävät hyvin toteuttamiskelpoiselta. Mahdollisen hankkeen suhteen tarvitaan huolellinen suunnitteluprosessi, johon tämä kehittämishanke antaa hyvät lähtökohdat. Kehittämishankkeen edetessä nousi esiin aiemmin esillä olleen IF-hankkeen rinnalle myös mahdollinen ELY-keskuksen hanke, joita nyt vakavasti harkitaan. Tähän hankerahoitukseen tullaan perehtymään tarkemmin syksyllä 2015. Ajatus ELY-keskuksen rahoittamasta hankkeesta nousi esiin Järvenpään benchmarkingin kautta ja asiaa sivuttiin osallistavan työpajan keskusteluissa. Joka tapauksessa näyttää siltä, että tämä kehittämishanke voi tarvittaessa toimia hyvänä taustatutkimuksena hankesuunnitelmalle ja -hakemukselle. Sekä IF-rahoitus tai mahdollinen ELY-keskuksen rahoittama hanke edellyttävät toimivaa kumppanuutta kaupungin kanssa, joten siinäkin mielessä tämä kehittämishanke kokonaisuudessaan on tukenut mahdollista hankeprosessia. Hanke toteutuessaan mahdollistaisi laajemman toiminnan ja siten enemmän palveluita maahanmuuttajien hyväksi, mikä on myös kehittämishankkeen tarkoitus.

Tammi- ja helmikuun 2015 aikana käytiin keskusteluita sekä kaupungin, että Helluntaiseurakunnan maahanmuuttotyön vastuuhenkilöiden kanssa. Myönteisenä tuloksena prosessissa oli se, että varsin pian otettiin ensimmäisiä askelia kehittämishankkeen tulosten sovellusta kohden. Kaupungin maahanmuuttajapalveluiden kanssa sovittiin, että kaupunki kutsuu koolle kolmannen sektorin toimijoiden tapaamisen maaliskuussa. Maahanmuuttajatyön keskustelutilaisuus järjestettiin maaliskuun 17. päivä Helluntaiseurakunnan tiloissa. Tilaisuuteen kutsuttiin kaikki maahanmuuttajatyössä mukana olevat järjestöt, uskonnolliset yhteisöt, vapaaehtoistoimijat ja muut kolmannen sektorin toimijat Päijät-Hämeen alueelta. Itse olin tapahtuman toinen koollekutsuja kaupungin edustajan ohella.

Varsinaisessa tapaamisessa oma roolini oli tilaisuuden avaus, jonka jälkeen osallistuin työskentelyyn muiden osallistujien mukana ja kaupungin edustajat ohjasivat tilaisuuden kulkua. Tapaamisen tarkoitus on kartoittaa laajemmin kolmannen sektorin toimintaa ja ketä kaikkia siihen osallistuu. Kutsu oli tarkoituksella laa-

jempi sisältäen myös niitä toimijoita, joille maahanmuuttajatyö ei ole perustehtävää, mutta joilla on linkitys maahanmuuttajiin. Tilaisuuteen osallistui 24 henkilöä ja edustivat 15 eri tahoa. Lukuun sisältyi useampi julkisen sektorin toimija (maahanmuuttajapalvelut, nuorisopalvelut, perusopetuspalvelut ja TE-toimisto) sekä yhdeksän eri kolmannen sektorin toimijan edustus. Osallistujamäärä ei ollut niin suuri kuin odotettiin, mutta tapaaminen oli hyvä alku, koska se oli ensimmäinen laatuaan.

Kaupungin maahanmuuttajapalvelut olivat vastuussa tilaisuuden sisällöstä. Osallistujia informoitiin tulevista työpajoista liittyen maahanmuuttopoliittisen ohjelman tekemiseen, joihin kolmannen sektorin toimijoita kutsuttiin mukaan osallistumaan. Tämän lisäksi ryhmätyöskentelyn kautta arvioitiin nykyisen maahanmuuttosuunnitelman toteutumista ja tehtiin kehitysehdotuksia siihen liittyen. Kokonaisuutena tilaisuudessa tuli esiin paljon tietoa eri toimijoiden työstä maahanmuuttajien parissa ja runsas määrä kehitysehdotuksia. Nämä tiedot löytyvät tapaamisen muistiosta (Liite 3). Kehitysehdotukset huomioidaan maahanmuuttopoliittisen ohjelman jatkotyöskentelyssä, joka jatkuu tämän vuoden syksyyn asti (Saloranta 2015). Tapaamisen toteutumista voidaan kehittämishankkeen kannalta pitää erittäin myönteisenä asiana. On oletettavaa, että kaupungilla oli muutenkin tahtoa osallistaa kolmatta sektoria, mutta ainakin Helluntaiseurakunnan osallisuus ja rooli kolmannen sektorin toimijana on selkeästi vahvistunut tämän prosessin kautta.

6.6 Ehdotus yhteistyömalliksi

Kehittämishankkeen aikana ilmeni, ettei aika ei ollut vielä kypsä yhteistyömallin kehittäminen yhdessä prosessin aikana. Haastatteluiden perusteella ajatus sinänsä tuntui monille uudelta. Siksi varsinaista yhdessä hyväksytyä yhteistyömallia ei yritetty väkisin luoda, mutta esitän tässä kehittämishankkeen tulosten perusteella oman ehdotukseni siitä, mitä yhteistyömalli voisi sisältää.

Käytännössä jo nyt kaupungin maahanmuuttajapalvelut koordinoivat kolmannen sektorin toimintaa, mikä on joka tapauksessa yhteistyön lähtökohta. Tuloksista nousi esiin, että koordinointia tulisi tiivistää, tiedotusta ja vuorovaikutusta eri toimijoiden välillä tarvitaan lisää sekä toiminnan päällekkäisyyttä tulisi välttää. Käy-

tännön välineeksi tähän ehdotettiin erilaisten yhteisten foorumien luomista. Järvenpäässä hyvin toimiva eri toimijoiden välinen yhteistyö sai alkunsa yhteisistä tapaamisista, jotka ovat vakiintuneet pysyväksi käytännöksi. Tällaisia tapaamisia toivottiin muun muassa osallistavan työpajan keskusteluissa.

Kehittämishankkeen loppuvaiheissa tein löydöksen, että Lahden Kaupungin nuorisopalvelut on laatinut yhteistyömallin, joka koskee kaupungin ja järjestöjen välistä yhteistyötä nuorisotyössä. Nuorisotoimen malli on sen omien työntekijöiden luomus, jonka perustana olivat käytännön tarpeet. Työssä ei ollut taustalla mitään teoreettista mallia, vaan se rakennettiin hyvin käytännön läheisesti. Nuorisopalveluiden yhteistyömalliin kuuluu säännölliset yhteiset tapaamiset, jonne on kutsuttu kaupungin työntekijöiden lisäksi kolmannen sektorin toimijat. Tapaamisissa tiedotetaan asioista ja esitellään vuorollaan eri järjestöjen toimintaa. Tapaamisia ovat verkostotapaamiset kaksi kertaa vuodessa ja ”Ammattilaisten aamukahvit” muutamana kerran vuodessa. Samalla nimikkeellä on myös Facebook-ryhmä, jossa kaikilla tahoilla on mahdollisuus tiedottaa toiminnastaan ja yhteisistä tapahtumista. (Lahden nuorisopalvelut 2013, 12-13, Peltonen 2015.)

Samantyylinen yhteistyö voisi toimia myös maahanmuuttajatyössä. Säännöllisiä yhteisiä tapaamisia voisi olla 3-4 kertaa vuodessa tai tarpeen mukaan. Sen lisäksi olisi hyvä luoda joku muu yhteinen tiedotuksen väline, kuten Facebook-ryhmä, sähköpostilista tai muu yhdessä valittu tiedotuksen väline. Myös yhteinen nettipohjainen tapahtumakalenteri voisi olla hyödyllinen. Järvenpäässä yhteinen tiedotusta on tehostettu yhdistystoiminnan yhteisten nettisivujen kautta (Loima 2015).

Hyvän tiedotuksen lisäksi kolmannen sektorin toimijoiden osallistaminen erilaisiin työryhmiin olisi mielestäni hyvin tärkeää. Näin onkin jo tapahtunut kevään 2015 aikana maahanmuuttajapalveluiden järjestämissä Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittisen ohjelman suunnitteluun liittyvissä työpajoissa, joihin olen myös itse Helluntaiseurakunnan edustajana osallistunut. Lisäksi säännölliseen yhteistyöhön voisi kuulua mahdolliset yhteiset tapahtumat ja koulutukset. Tämä ei tarkoita, että jokaisen toimijan tulisi osallistua kaikkiin yhteisiin toimintoihin, mutta teemasta riippuen asioita voitaisiin tehdä yhdessä silloin, kun se on tarkoituksenmukaista. Yhteistyön onnistuminen edellyttää kaikkien osapuolien aktiivisuutta ja myönteistä tahtotilaa asian hyväksi.

Järvenpään esimerkki kannustaa yhteiseen maahanmuuttajatyön ja kotouttamisen suunnitteluun. Yhteistyöhön voisi kuulua myös yhteinen pohdinta sen suhteen, että minkälaisia maahanmuuttajatyöhön liittyviä hankkeita alueelle suunnitellaan. Ilman koordinoitua ja yhteistyötä voi käydä niin, että eri järjestöt suunnittelevat samaan aikaan toiminnoiltaan päällekkäistä hanketta ja rahoitus jää turhaan saamatta. Vastaava esimerkki mainittiin Järvenpään benchmarkingin yhteydessä (Loima 2015). Kuvio 2 kuvaa ehdotustani yhteistyömallista.

Kuvio 2. Ehdotus yhteistyömallista

Kuvion idea on osittain lainattu ja sovellettu Lahden nuorisopalveluiden (2013) yhteistyömallista eri toimijoiden välille.

Yhteistyön ja yhtenäisen hanketoiminnan kautta voidaan varmistaa, että kaikki hankkeet tukevat alueen maahanmuuttajatyön yleisiä tavoitteita ja täydentävät osaltaan palveluiden kokonaisuutta.

Onnistuessaan kuvatus kaltainen yhteistyö voisi johtaa siihen, että maahanmuuttajien parissa tehtävä työ Lahdessa olisi yhtenäistä ja siten myös tehokkaampaa. Hyvän tiedotuksen ja yhteistyön kautta päällekkäisyyksiä voitaisiin välttää ja jokaisen erityisosaamista tai -vahvuuksia voitaisiin hyödyntää kokonaisuuden hyväksi. Kuvion alaosassa olevat ”pallukat” kuvaavat niitä asioita, joihin yhteistyön kärki voisi kohdistua. Mainitut asiat ovat kehittämishankkeessa esiin nousseita tarpeita, mutta tulevaisuudessa yhteistyön kautta voidaan aina uudelleen arvioida tilannetta ja tarpeita.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kehittämishanke oli mielenkiintoinen prosessi, jota voisi kuvailla myös matkaksi, johon sisältyi myös yllätyksiä. Tässä luvussa kerron kehittämishankkeen tulosten pohjalta omista johtopäätöksistäni ja pohdin prosessin aikana esiin nousseita kysymyksiä.

7.1 Ennako-odotukset ja todellisuus

Toimintatutkimuksessa tutkitaan ja kehitetään sosiaalista toimintaa, joka on hyvin monimutkaista ja vaikeasti ennakoitavaa (Heikkinen, Rovio & Kiilakoski 2010, 80). Kun mukaan otetaan aiemmin kuvailtu osallistamisen periaate, jossa osallistujilla on mahdollisuus vaikuttaa prosessiin ja sen lopputulokseen, niin on selvää, että osallistava toimintatutkimus on prosessi, jonka lopputuloksia on vaikea ennakoida. Itse ymmärrän osallistamisen periaatteen niin, että kehittämishankkeen vetäjällä ei saisikaan olla etukäteen vahvoja näkemyksiä siitä, mitkä ovat prosessin lopputulokset.

Etukäteen arvelin, että asiakkuuteen, kulttuurien väliseen kanssakäymiseen ja palveluohjaukseen liittyvät teemat tulisivat olemaan keskeisiä käsitteitä tässä kehittämishankkeessa, mutta nämä asiat eivät nousseetkaan kovin vahvasti esiin kehittämishankkeen edetessä. Keskeinen esiin noussut tema mielestäni oli se, että kotouttamista voidaan edistää hyvällä yhteistyöllä ja siihen myös kannustetaan monelta eri taholta. Kotouttamisessa suurimmat haasteiksi nousivat suomenkielen oppiminen ja puutteelliset oppimismahdollisuudet, työllistymiseen liittyvät asiat sekä sosiaalisten suhteiden muodostuminen maahanmuuttajien ja valtaväestön välille. Nämä haasteet eivät ole varmasti kenellekään yllätyksiä, mutta niiden tiedostaminen voi auttaa kolmannen sektorin roolin tarkemmassa määrittelyssä.

7.2 Tavoitteen ja tarkoituksen toteutuminen

Kehittämishankkeen tavoite oli yhteistyömallin kehittäminen Lahden Helluntaiseurakunnan ja Lahden kaupungin maahanmuuttajapalveluiden välille. Kuten edellä on jo tullut esiin, tämä tavoite ei toteutunut, mutta tulosten pohjalta pystyin luomaan realistisen ehdotuksen yhteistyömallista. Tämä ei kuitenkaan mielestäni

tarkoita sitä, että kehittämishanke olisi epäonnistunut. Osallistavassa prosessi on tärkeä kuulla eri osapuolia ja edetä sen mukaisesti. Prosessin aikana tuli selväksi, että yhteistyötä halutaan ja sitä kannattaa kehittää, mutta yhdessä hyväksytyn yhteistyömallin luominen vaatii hiukan pidemmän taustatyön tässä tapauksessa. Järvenpään esimerkki osoitti sen, että julkisen ja kolmannen sektorin toimijoiden välinen yhteistyö maahanmuuttotyössä voi olla erittäin toimivaa. Järvenpäässä tämä yhteistyö on muodostunut käytännön kautta ilman virallisesti määriteltyä yhteistyömallia. Kolmannen sektorin toimijoiden rooli on kuitenkin huomioitu kotouttamissuunnitelmassa. Kehittämishankkeen loppuvaiheissa löytämäni Lahden nuorisopalveluiden yhteistyömalli, johon viitattiin luvussa 6.6, antoi osaltaan rohkaisua siihen, että yhteistyömallin ideaa ei tarvitse kovin kaukaa etsimään.

Selkeitä askeleita yhteistyön kehittämiseksi on kuitenkin otettu tämän kehittämishankkeen vaikutuksesta. Aika näyttää, tuleeko se johtamaan yhteistyömallin kehittämiseen. Oleellisinta omasta mielestäni on se, että yhteistyö voi kehittyä ja kolmannen sektorin toimijoiden rooli vahvistuisi Lahdessa.

Kehittämishankkeen tarkoitus oli se, että hyvän yhteistyömallin kautta Helluntaiseurakunnan maahanmuuttajatyö kehittyi niin, että se pystyy nykyistä paremmin edistämään työnsä parissa olevien maahanmuuttajien kotoutumista ja hyvinvointia Suomessa. Jo nyt voidaan todeta, että käytännön toimenpiteitä sekä yhteistyön ja Helluntaiseurakunnan maahanmuuttotyön kehittämiseksi ollaan ottamassa. Kehittämishankkeen kautta on saatu tietoa, joka auttaa ymmärtämään maahanmuuttajia paremmin. Jos suunniteltu hanke, joka sai alkusysäyksen kehittämishankkeesta, toteutuu, niin se tulee merkittävästi lisäämään Helluntaiseurakunnan maahanmuuttajatyön laatua ja vaikuttavuutta.

Varsinainen arviointi kehittämishankkeen vaikutuksista olisi parasta tehdä selvästi myöhemmin. Lupaavia askeleita ollaan kuitenkin ottamassa ja vastuu muutoksista jää sekä Helluntaiseurakunnan että kaupungin maahanmuuttajatyön vastuuhenkilöille. Toivon mukaan tämän kehittämishankkeen viitoittama suunta kohti tiiviimpää yhteistyötä eri toimijoiden välillä voi toteutua jo lähitulevaisuudessa.

7.3 Kehittämishankkeessa käytettyjen menetelmien arviointia

Kehittämishankkeessa käytettiin normaalin kirjallisen tutkimuksen lisäksi kolmea eri menetelmää käytännön tasolla. Ne olivat teemahaastattelu, benchmarking ja osallistava työpaja. Nämä menetelmät olivat myös kytketty toisiinsa. Teemahaastattelun ja benchmarkingin kautta saatua tietoa hyödynnettiin osallistavassa työpajassa. Kaikki menetelmät ja kirjalliset lähteet tuottivat samansuuntaista informaatiota, mikä oli minulle tutkijana myönteinen löydös.

Teemahaastattelut olivat melko syvällisiä, jopa puolentoista tunnin mittaisia keskusteluita ja niistä sai paljon hyvää tietoa. Samalla niiden kautta oli mahdollisuus tehdä Helluntaiseurakunnan maahanmuuttotyötä tutummaksi haastateltaville ta-
hoille. Haastatelluille maahanmuuttajille tuntui olevan tärkeää tulla kuulluksi, mikä oli jo sinänsä merkittävä asia. Haastattelun luotettavuutta lisäsi mielestäni se, että ne olivat keskustelunomaisia tilanteita, joissa vastaajilla oli mahdollisuus omalla tavallaan kertoa asioita niin laajasti, kuin he halusivat. Aikataulun suhteen ei ollut mitään kiirettä. Sen lisäksi useammat kysymykset kartoittivat samoja asioita, mutta eri kysymyksillä varmistettiin, että mahdollisimman moni näkökulma tulisi vastauksissa esiin. Ehkä pieni ongelma luotettavuuden kannalta saattoi olla kieli. Maahanmuuttajien haastatteluista kahdessa käytettiin tulkkia ja silloin on aina mahdollista, että pieniä väärinymmärryksiä tulee. Molemmat tulkit olivat kuitenkin itse maahanmuuttajataustaisia ja opintojensa puolesta aiheen asiantuntijoita. Myös näissä tapauksissa asioiden ymmärtäminen varmistettiin useammilla kysymyksillä. Vastausten perusteella syntyi se vaikutelma, että kysymykset ymmärrettiin oikein hyvin. Asiaa helpotti se, että kysymykset olivat melko suoraviivaisia ja vastausten ymmärtäminen ei sinänsä edellyttänyt mitään tulkintaa. Esimerkiksi päätelmät siitä, että Suomen kielen opetus ja työllistyminen ovat suuria tarpeita maahanmuuttajille, olivat varsin selkeitä ja luotettavia tuloksia.

Benchmarking osoittautui erittäin hyväksi lisäksi osana kehittämishankkeen kokonaisuutta. Järvenpään esimerkki oli positiivinen ja innostava monella tapaa. Tällaista vertailua eri kaupunkien välillä kannattaisi tehdä varmasti enemmänkin niin maahanmuuttajatyössä kuin myös muissa työmuodoissa.

Osallistava työpaja oli myös onnistunut, koska siinä saatiin työstettyä selkeitä kehittämideoita. Myös työpajan osallistujien positiivinen palaute lisäsi onnistumisen tunnetta. Osallistujia olisi voinut olla ehkä hiukan enemmän, mutta kaikki oleelliset tahot ja avainhenkilöt olivat edustettuina. Noin kolmen tunnin työpajassa pystyttiin tehokkaaseen työskentelyyn ja keskustelussa nousi selvästi esiin yhteistyön kehittämisen tarve sekä useita muita tarpeita, joita olisi hyvä huomioida maahanmuuttajien parissa tehtävässä työssä. Paljon hyvää tietoa ja kehittämideoita tuli esiin. Osallistujien palautteen perusteella vastaavanlaisille keskustelutilanteille olisi enemmänkin tarvetta. Loppukommenteissa useampi osallistuja sanoi, että tällaisia keskustelutilaisuuksia eri toimijoiden välillä pitäisi olla useammin. Ihanteellisesti aikaa olisi voinut käyttää enemmänkin, mutta osallistujien saaminen kasaan pidemmäksi ajaksi on hyvin vaikeaa.

7.4 Eettisyys ja luotettavuus

Kehittämishankkeessa noudatin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemiä hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Kaiken lähtökohtana oli rehellisyys ja huolellisuus. Kaikessa toiminnassa ja tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa sekä esittämisessä pyrin tarkkuuteen. Tutkimuksessa sovelsin ohjeen mukaisesti tieteellisen tutkimuksen kriteerit täyttäviä ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Prosessi toteutettiin hyvin avoimesti ja vastuullisesti. Tässä kehittämishankkeessa olen huomionnut muiden tutkijoiden töiden tuloksia ja viitannut niihin asianmukaisella tavalla. Kehittämishanke suunniteltiin huolellisesti ja toteutuksen jälkeen kaikki aineistot on tallennettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Ennen kehittämishankkeen aloittamista hankin Lahden kaupungilta tutkimusluvan. Tähän kehittämishankkeeseen ei liittynyt mitään rekrytointia tai rahoitusnäkökulmaa, joihin myös liittyy omat eettiset periaatteensa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös se, että aiempien tutkimusten merkitystä ei ole tässä kehittämishankkeessa vähätelty tai aiemmista tutkimuksista ei ole raportoitu virheellisesti tai puutteellisesti. (Tuomi & Sarajarvi 2013, 133.)

Luotettavuus rakentuu pitkälti noiden edellä kuvattujen periaatteiden varaan. Luotettavuutta voi pitää tieteellisen tiedon keskeisenä tunnusmerkkinä. Luotettavuutta

pohdittaessa täytyy arvioida tutkimusmenetelmiä, - prosessia ja -tuloksia. Kehittämistoiminnassa luotettavuus tarkoittaa erityisesti tiedon käyttökelpoisuutta. Eli tuotetun tiedon ei pidä olla vain totta, vaan sitä pitäisi olla jotakin todellista käytännön hyötyä. (Toikko & Rantanen 2009, 121.)

Luotettavuuden kannalta tärkeitä seikkoja ovat muun muassa aineiston keruu ja sen analyysi (Tuomi & Sarajärvi 2013, 140-141). Tässä kehittämishankkeessa haastattelut äänitettiin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, kuten aiemmin on kerrottu. Analyysiä tehtiin pitkälti yhdessä osallistavassa työpajassa, jolloin useampi henkilö oli yhdessä hyväksymässä tehtyjä johtopäätöksiä, mikä osaltaan lisää luotettavuutta. Tämän jälkeen tulosten kooste käytiin vielä läpi kahden avainhenkilön kanssa ja näin pyrin varmistamaan, että johtopäätökseni ja ylöskirjatut tiedot vastasivat työpajassa esitettyjä näkemyksiä.

Oma tuntumani on se, että useamman eri menetelmän käyttö lisäsi kehittämishankkeen luotettavuutta. Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan triangulaatiosta, jossa käyttämällä useampaa eri menetelmää voidaan parantaa tai tarkentaa tutkimuksen luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 142-145.) Tässä kehittämishankkeessa triangulaatio ei ollut keskeinen teoreettinen lähtökohta, vaan useamman eri menetelmän käyttö oli oma valinta, jotta saataisiin mahdollisen monipuolinen näkökulma käsiteltävään aiheeseen. Kehittämishankkeen eri vaiheissa kuultiin osallistujien näkemyksiä, mikä vähensi minun, eli tutkijan ja kehittäjän, henkilökohtaisten näkemysten merkitystä.

7.5 Hyödynnettävyys ja jatkokehittämismahdollisuudet

Kehittämishankkeen löydökset vahvistavat ilmeisen yleistä linjausta siitä, että kolmannen sektorin toimijoiden osallistaminen maahanmuuttajien parissa tehtävään työhön ja erityisesti kotouttamiseen liittyvään työhön, on hyvin tärkeä asia. Tämä kehittämishanke sinällään toivon mukaan antoi oman lisäsykäyksensä tällaiselle työskentelylle ja yhteistyön kehittämiseksi Lahdessa ja Päijät-Hämeen alueella. Lahden Helluntaiseurakunnalle kehittämishanke luo hyvää polkua kohti oman hankkeen suunnittelulle ja sitä kautta maahanmuuttajatyön kehittämiseksi.

Kehittämishankkeen laajempi hyödynnettävyys voisi toimia positiivisen esimerkin kautta. Kuten aiemmin on tullut esiin, niin Suomesta löytyy alueita, joissa hyvää yhteistyötä on olemassa tai sitä on kehitetty. Olettaisin kuitenkin, että kehitettävää vielä riittää ja niitä prosesseja varten kaikki lisätieto, mitä myös tämä kehittämishanke on osaltaan tuottanut, on varmasti yleiseksi hyödyksi.

Jos Helluntaiseurakunta päätyy tämän prosessin jälkeen maahanmuuttajatyöhön liittyvään hankkeeseen, niin sen suunnittelussa tämän kehittämishankkeen tuloksia voisi hyödyntää hyvin konkreettisesti.

LÄHTEET

Adams, R. 2008. Empowerment, participation and social work. Fourth edition. New York: Palgrave Macmillan.

Alipi 2015. Alueellinen integraatiopiste. [viitattu 10.5.2015]. Saatavissa: <http://www.alipi.fi/>

Anis, M. 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Väitöskirja (artikkeli). Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 47/2008. Helsinki: Väestöliitto.

Diamond, J. 2010. Challenging the status quo: the role and place of Third Sector organisations. *International Journal of Sociology and Social Policy*, Vol. 30 Iss 1/2 pp. 8 - 16. Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.1108/01443331011017001>

Hallikainen, M. 2011. Maahanmuuttajat suomalaisen palvelujärjestelmän asiakkaina. ”Hukassa olemisen tunne on suurin silloin, kun ei tiedä mitä pitäisi kysyä.”. Sosiaali- ja terveysalan YAMK-opinnäytetyö. Mikkeli. Mikkelin Ammattikorkeakoulu.

Halttunen-Sommardahl, R. 2008. Osallistavia menetelmiä ja rakenteita sosiaaliviraston työssä. Opas sosiaaliviraston työntekijöille. Helsinki: Helsingin sosiaalivirasto. [viitattu 26.5.2013]. Saatavissa: http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/978f02804a1563e89829fcb546fc4d01/2008_osallistavat_menetelma.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=978f02804a1563e89829fcb546fc4d01.

Hammar-Suutari, S. 2009. Asiakkaana erilaisuus. Kulttuurien välisen viranomais-toiminnan etnografia. Väitöskirja. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Heikkinen, H. 2008. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen, L.T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. kor. painos. Helsinki: Kansanvalistusseura, 16-37.

Heikkinen H.L.T., Jyrkämä, J. 1999. Mitä on toimintatutkimus. Teoksessa Siinä tutkija, missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Toimittaneet Heikkinen, H.L.T., Rauno Huttunen, Pentti Moilanen Jyväskylä: Atena, 26-62.

Heikkinen, H.L.T., Kontinen, T. & Häkkinen, P. 2008. Toiminnan tutkimuksen suuntaukset. Teoksessa Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. kor. painos. Toimittaneet Heikkinen, H.L.T., Rovio, E. ja Syrjälä, L. Helsinki: Kansanvalistusseura, 39-76.

Helander, V. 2002. Kolmas sektori. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsingin Yliopisto.

Hirsjärvi S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Tekijät ja Kirjayhtymä Oy.

Honkasalo, V. & Souto, A. 2007. Monikulttuurinen nuoristotyö. Teoksessa Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Toimittaneet Hoikkala, T. & Sell, A.. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 115-138..

Huovinen, T. & Rovio, E. 2008. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Toimittaneet Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L Helsinki: Kansanvalistusseura, 94-113.

Hämäläinen, P. ja Luders, I. 2014. Haastattelu. Toiminnan johtaja ja nuorisotyönohjaaja. Monikulttuurikeskus Multi-Culti. Haastattelu 10.6.2014.

Jyväskylän Yliopisto. Monikulttuurinen ohjausklinikka. [viitattu 21.4.2013]. Saatavissa: <http://www.jyu.fi/mclinic/mover/teoria/monikulttuurisuus.php>.

Järvinen, P. & Järvinen, A. 2004. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Järvenpään kaupunki 2014. Maahanmuuttajana Järvenpäässä. Kotouttamisohjelma 2014-2017. [viitattu 20.1.2015]. Saatavissa: file:///C:/Users/Acer/Downloads/4189.pdf

Kansalaisuuslaki 359/2003

Kekolahti, T. 2013. Maahanmuuttotyön koordinaattori (oman toimen ohella).
Lahden Helluntaiseurakunta. Haastattelu 9.5.2013.

Kivikangas, R. (toim.). Seurakunta opas 2015. 2015. Vapaiden suuntien (SVKN)
seurakuntien tiedot. Keuruu: Aikamedia Oy.

Lahden Kaupunki 2014. Maahanmuuttajapalveluiden esite. Lahti: Lahden kau-
punki.

Lahden Kaupunki 2015. Maahanmuuttajapalvelut. [viitattu 13.5.2015]. Saatavis-
sa:

<http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/938DC6B323E17366C2256E7E00314216>

Lahden Kaupunki 2015. Tulkkauspalvelut. [viitattu 13.2.2015]. Saatavissa:

<http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/ED408549E1DD0FDAC2256E9400396DD2>

Lahden Nuorisopalvelut 2015. Monikulttuurikeskus Multi-Culti. [viitattu
12.2.2015]. Saatavissa: <http://www.nuorilahti.net/multi-culti/>

Lahden Nuorisopalvelut 2013. Lahden kaupungin nuorisopalveluiden ja paikallisten yhdistysten välisen yhteistyön kehittäminen. Yhteistyömalli 2013-2015. [viitattu 10.5.2015]. Saatavissa

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67725/YHTEISTYOMALLI%202013-2015.pdf?sequence=2>

Lahden Seurakuntayhtymä 2015. Maahanmuuttajatyö. [viitattu 13.1.2015]. Saatavissa: https://www.lahdenseurakuntayhtyma.fi/tukea_ja_apua/maahanmuuttajille

Lahtonen, M. 1999. Keskustellen parempaan työyhteisöön. Teoksessa Siinä tutkija, missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Toimittaneet Heikkinen, H.L.T., Huttunen, R., Moilanen. P.. Jyväskylä: Atena, 206-208.

Laitinen, H.2002. Kenen ehdoilla? Osallistaminen kehitysyhteistyössä. Helsinki: Kehitysyhteistyön palvelukeskus ry Kepa.

Laki maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.

Lasonen, J. & Halonen, M. 2009. Kulttuurienvälinen osaaminen koulutuksessa ja työelämässä. Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura ry.

Loima, A. 2015. Maahanmuuttotyön erityisasiantuntija. Järvenpään kaupunki. Haastattelu 8.1.2015.

Lumio, M. 2011. Hymyn takana - Thaimaalaiset maahanmuuttajat, viranomaiset ja kotoutuminen. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Maahanmuuttovirasto 2012. Sanasto. Keskeisiä maahanmuuttoon liittyviä termejä [viitattu 13.12.2012]. Saatavissa:

http://www.migri.fi/medialle/nimi_ja_kaannokset/sanasto#M_fi.

Myllymäki, I. ”Vedettäis niinku yhtä köyttä”. Benchmarkkaamalla keinoja yhteistyön kehittämiseen. Lahti: Lahden Ammattikorkeakoulu.

Myrskylä, P. 2012. Hukassa - Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Helsinki: Elinkeinoelämän Valtuuskunta

Myskylä, P. ja Pyykkönen, T. 2015. Tulevaisuuden tekijät - Suomi ei pärjää ilman maahanmuuttoa. Helsinki: Elinkeinoelämän Valtuuskunta.

Mähönen, T. ja Jasinskaja, I. 2013. Etniset ryhmäsuhteet ja maahanmuuttajien akkulturaatio. Teoksessa Muuttajat : kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Toimittaneet Martikainen, T., Saukkonen, P. ja Säävälä, M.. Helsinki: Gaudeamus cop. 2013, 247-261..

Niva, M & Tuominen, K. 2005. Benchmarking käytännössä. Itsearviointin työkirja. Hyviä periaatteita ja benchmarking tutkimuksia. Turku: Oy Benchmarking Ltd.

Ojasalo, K., Moilanen, T. ja Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro.

Peltonen, P. Nuorisopalveluiden päällikkö. Lahden kaupunki. Haastattelu 30.1.2015.

Päijät-Hämeen liitto. 2010. Päijät-hämeen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2010-2015. [viitattu 12.4.2013]. Saatavissa:

http://www.paijat-ha-me.fi/easydata/customers/paijathame/files/ph_liitto/tehtavat/julkaisut/maahanmuuttopoliittinen_ohjelma_2010_2015_nettiin.pdf.

Päijät-Hämeen liitto. 2013. Päijät-hämeen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2010-2015. Seurantaraportti. [viitattu 25.11.2014]. Saatavissa: http://www.paijat-ha-me.fi/easydata/customers/paijathame/files/ph_liitto/tehtavat/aluekehitys/maahanmuutto/paijat-hameen_maahanmuuttopoliittisen_ohjelman_seurantaraportti_15_8_13.pdf

http://www.paijat-ha-me.fi/easydata/customers/paijathame/files/ph_liitto/tehtavat/aluekehitys/maahanmuutto/paijat-hameen_maahanmuuttopoliittisen_ohjelman_seurantaraportti_15_8_13.pdf

Pöyhönen, S., Tarnanen, M., Vehviläinen, E., Virtanen, A. & Pihlaja, L. 2010. Osallisena Suomessa. Kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen laitos ja Suomen kulttuurirahasto.

Rabinowitz, P. 2013. Participatory Approaches to Planning Community Interventions. Teoksessa The Community Toolbox. Lawrence: University of Kansas.

Toimittanut Berkowitz, B. [viitattu 27.5.13]. Saatavissa:

http://ctb.ku.edu/en/tablecontents/sub_section_main_1143.aspx.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2011. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Haastattelun analyysi. Toimittaneet Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. Tampere: Osuuskunta vastapaino, 9-36..

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Minttu Räty ja Kustannus-osakeyhtiö Tammi.

Räty, M. 2009. Monikulttuurisen työn valmiudet sosiaalialalla. Sosionomikoulutuksen näkökulma. Ammatillinen lisensiaatintyö. Tampere: Tampereen yliopisto.

Rönneberg, L. Hyvinvointi ja kolmas sektori. Teoksessa Näkymätön kolmas sektori. Toimittaneet Kinnunen, P. & Laitinen, R. 1998. Helsinki: Sosiaali- ja terveys- turvan keskusliitto, 10-22.

Saloranta, A. 2014. Maahanmuuttoasioiden päällikkö Lahden Kaupunki. Haastattelu 3.6.2014.

Saloranta, A. 2015. Maahanmuuttoasioiden päällikkö Lahden Kaupunki. Useampi haastattelu, keskustelu ja sähköpostiviestintä tammi-toukokuussa 2015.

Salovin, P. 2011. Mikkelin maahanmuuttajapalvelut: ”Verkostotyöllä kohti onnistunutta kotoutumista” – Mikkelin malli. Sosiaali- ja terveysalan YAMK-opinnäytetyö. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Saukkonen, P. 2010. Kotouttaminen ja kulttuuripolitiikka. Tutkimus maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta suomalaisella taiteen ja kulttuurin kentällä. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Sisäministeriö. 2012. Avoin hankehaku [viitattu 3.4.2013]. Saatavissa:

http://www.intermin.fi/fi/rahastot/solid-rahastot/kotouttamisrahasto/avoin_hankehaku.

Sisäministeriö. 2015. Maahanmuuttopolitiikka [viitattu 10.5.2015]. Saatavissa:

<http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/maahanmuuttopolitiikka>.

Sisäministeriö. 2013. Valtioneuvoston periaatepäätös maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiasta. [viitattu 9.2.2015]. Saatavissa:

http://www.intermin.fi/download/51686_Maahanmuuton_tulevaisuus_2020_LOW-res_FINNISH.pdf?5d7d3b9fd601d188

Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveyshuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2012 - 2015. [viitattu 10.1.2013]. Saatavissa:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-18303.pdf.

Summa, T. & Tuominen, K. 2009. Fasilitaattorin työkirja. Menetelmiä sujuvaan ryhmätyöskentelyyn. Helsinki: Kehitysyhteistyön palvelukeskus Keka ry.

Taipale, T. 2005. Osallistavat menetelmät. Tuki- ja virikeaineisto. Helsinki: Kansan Sivistystyön liitto KSL ry.

Taipale, U. Diakonissa, maahanmuuttajatyöntekijä. Lahden Seurakuntayhtymä. Haastattelu 18.5.2014.

Tilastokeskus 2014. Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne. [viitattu: 9.2.2015]. Julkaistu 21.3.2014. Saatavissa:

http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/2013/vaerak_2013_2014-03-21_tie_001_fi.html?ad=notify

Tilastokeskus 2014. Suomen väestöstä ulkomaista syntyperää olevia 4,8 prosenttia. [viitattu 9.2.2015]. Julkaistu 10.12.2014. Saatavissa:

http://www.stat.fi/til/vaerak/2013/02/vaerak_2013_02_2014-12-10_tie_001_fi.html

Timonen, J. 2014. Uskonnollisten yhteisöjen tekemä maahanmuuttajien kotoutumista edistävä työ Uudellamaalla. Helsinki: Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Toikko, T & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino, Tampere University Press Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavissa: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tykes. Kehittäjän tieto- ja menetelmäpankki. [viitattu 12.5.2013]. Saatavissa: http://www.lpt.fi/tykes/methods_docs/BENCHMARKING_MENETELMAKORTTI2.pdf. (päivitetty 6.5.2013).

Työ- ja elinkeinoministeriö 2013. Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2013. TEM raportteja 38/2013. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Ulkoasiainministeriö. Kehityspoliittinen osasto. 2012. Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyö. Hanketuen ohjeistus. [viitattu 27.5.2013]. Saatavissa: <http://formin.finland.fi/public/download.aspx?ID=93620&GUID={987DE0B6-5500-49DF-AB58-533BD41C6E93}> (päivitetty Helmikuussa 2012).

Ulkomaalaislaki 301/2004.

Vappula, P. 2014. Toiminnanjohtaja. ViaDia Järvenpää. Haastattelu 27.11.2014.

Yhdenvertaisuuslaki 21/2004.

LIITTEET

LIITE 1

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Kysymykset kaupungin maahanmuuttajatyöntekijöille

1. Taustatiedot: (nimi, tehtävä, toimenkuva)
2. Mitä palveluita työnantajasi tuottaa maahanmuuttajille? (missä sinä olet mukana)
3. Ketkä ovat teidän organisaation merkittävimmät yhteistyökumppanit? (joiden kanssa olet tekemisissä)
4. Onko muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on yhteistyötä?
5. Ovatko nykyiset palvelut mielestäsi yleisesti riittäviä maahanmuuttajien kotoutumisen kannalta?
6. Millä alueilla palveluita tarvittaisiin enemmän? tai missä asioissa maahanmuuttajat tarvitsisivat enemmän tukea?
7. Mitkä ovat maahanmuuttajien suurimmat haasteet kotoutumisen kannalta?
8. Onko Lahden Helluntaiseurakunnan maahanmuuttajatyö millään tavalla tuttua? Tiedätkö, mitä palveluita? Onko ollut mitään yhteistyötä?
9. Missä asioissa kaipaisit tukea tai yhteistyötä muilta 3. sektorin toimijoilta?
10. Kun Lahden Helluntaiseurakunnassa mietimme, mitä palveluita voisimme tarjota maahanmuuttajille, niin mitä ehdottaisit, missä on tarvetta?
11. Olisiko mielestäsi hyödyllistä, jos maahanmuuttotyössä eri toimijoiden (kaupunki, kirkko, järjestöt ym.) välillä olisi enemmän yhteistyötä ja verkostoitua?
12. Jos kyllä, niin mitä asioita siinä pitäisi huomioida ja voisi sopia?

Kysymykset muiden toimijoiden edustajille

1. Taustatiedot: (nimi, tehtävä, toimenkuva)
2. Mitä palveluita organisaatiosi tuottaa maahanmuuttajille?
3. Keiden muiden toimijoiden kanssa teillä on yhteistyötä? Kaupunki/muut? ja mitä?
4. Ovatko nykyiset palvelut riittäviä maahanmuuttajien kotoutumisen kannalta?
5. Millä alueilla palveluita tarvittaisiin enemmän? tai missä asioissa maahanmuuttajat tarvitsisivat enemmän tukea?
6. Mitkä ovat maahanmuuttajien suurimmat haasteet kotoutumisen kannalta?
7. Onko Lahden Helluntaiseurakunnan maahanmuuttajatyö millään tavalla tuttua? Tiedätkö, mitä palveluita? Onko ollut mitään yhteistyötä? (kerro palveluista)
8. Missä asioissa kaipaisit tukea ja yhteistyötä muilta mamu- toimijoilta?
9. Miten näet 3. sektorin toimijoiden roolin mamutyössä Lahdessa? Toimiiko verkostot hyvin?
10. Kun Lahden Helluntaiseurakunnassa mietimme, mitä palveluita voisimme tarjota maahanmuuttajille, niin mitä suosittelisit, missä on tarvetta?
11. Olisiko mielestäsi hyvä, jos tällaisen eri toimijoilla olisi jonkinlainen yhdessä sovittu yhteistyömalli?
12. Jos kyllä, niin mitä asioita siinä pitäisi huomioida ja voisi sopia?

Kysymykset kaupungin maahanmuuttajapalveluiden päällikölle

1. Taustatiedot: (nimi, tehtävä, toimenkuva)
2. Mitkä on Lahden maahanmuuttotyön suurimmat tarpeet?
3. Ketkä ovat kaupungin tärkeimmät yhteistyökumppanit mamutyössä?

4. Onko Lahden Helluntaiseurakunnan maahanmuuttajatyö millään tavalla tuttua? Tiedätkö, mitä palveluita? Onko ollut mitään yhteistyötä? (kerro palveluista)
5. Missä asioissa kaipaisit tukea 3. sektorin toimijoilta?
6. Onko 3. sektorin toimijoiden rooli määritelty riittävän tarkasti (viittaa P-Hämeen mamuohjelmaan)? Olisiko rooleja hyvä selkeyttää?
7. Kun Lahden Helluntaiseurakunnassa mietimme, mitä palveluita voisimme tarjota maahanmuuttajille, niin mitä ehdottaisit, missä on tarvetta?
8. Olisiko kaupunki halukas kehittämään/selkeyttämään yhteistyötä Lahden Hlsrk:n kanssa? (yhteistyömallin sopiminen)
9. Jos kyllä, niin mitä asioita siinä pitäisi huomioida ja voisi sopia?

Kysymykset Helluntaiseurakunnan maahanmuuttajatyön koordinaattorille

1. Taustatiedot: (nimi, tehtävä, toimenkuva)
2. Mitä palveluita Lahden Hlsrk tuottaa maahanmuuttajille? (missä sinä olet mukana)
3. Ketkä ovat teidän merkittävimmät yhteistyökumppanit? (joiden kanssa olet tekemisissä)
4. Onko muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa on yhteistyötä?
5. Ovatko nykyiset palvelut mielestäsi yleisesti riittäviä maahanmuuttajien kotoutumisen kannalta?
6. Millä alueilla palveluita tarvittaisiin enemmän? tai missä asioissa maahanmuuttajat tarvitsisivat enemmän tukea?
7. Mitkä ovat maahanmuuttajien suurimmat haasteet kotoutumisen kannalta?
8. Mitkä ovat Lahden Hlsrk:n mamutyön suurimmat kehitystarpeet?

9. Jos olisi resursseja tarjota enemmän palveluita, mitä uutta lisäisit?
10. Missä asioissa kaipaisit tukea tai yhteistyötä mamutyön toimijoilta?
11. Olisiko mielestäsi hyödyllistä, jos maahanmuuttotyössä eri toimijoiden (kaupunki, kirkko, järjestöt ym.) välillä olisi enemmän yhteistyötä ja verkostoitua?
12. Jos kyllä, niin mitä asioita siinä pitäisi huomioida ja voisi sopia?

Kysymykset maahanmuuttajille

1. Taustatiedot: (nimi, status, ym.)
2. Milloin ja miten tulitte Suomeen?
3. Millaista tukea/apua saitte Suomeen kotoutumiseen? Miltä eri tahoilta?
4. Mikä on ollut haastavinta Suomeen sopeutumisessa?
5. Missä tarvitsisitte (olisitte tarvinneet) enemmän tukea tai missä maahanmuuttajat yleensä tarvitsisi enemmän tukea? Ovatko nykyiset palvelut mielestäsi yleisesti riittäviä maahanmuuttajien kotoutumisen kannalta?
6. Mistä muualta olette saaneet tukea kuin kaupungin maahanmuuttovirastosta ja sosiaalityöntekijän kautta?
7. Millaista tukea olette saaneet Lahden Hlsrk:lta?
8. Kun Lahden Helluntaiseurakunnassa mietimme, mitä palveluita voisimme tarjota maahanmuuttajille, niin mitä ehdottaisit, missä on tarvetta?
9. Miten maahanmuuttotyö Suomessa tulisi kehittää kokonaisuutena?
10. Olisiko mielestäsi hyödyllistä, jos maahanmuuttotyössä eri toimijoiden (kaupunki, kirkko, järjestöt ym.) välillä olisi enemmän yhteistyötä ja verkostoitua?

LIITE 2

Benchmarkingvierailun haastattelun teemat

1. Oman työn ja työnantajan rooli maahanmuuttajatyössä
2. Kuvaile yhteistyötä kaupungin/kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, mitä on sovittu, miten yhteistyö on määritelty? Mitkä ovat eri tahojen roolit yhteistyössä? Miten yhteistyö toimii käytännössä ja mitä siihen sisältyy?
3. Minkälainen prosessi on johtanut nykyisenkaltaiseen yhteistyöhön?
4. Mitä tarpeita ja haasteita maahanmuuttajatyöhön liittyy Järvenpäässä?

LIITE 3

MUISTIO

Järjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen, vapaaehtoistoimijoiden ja muiden 3. sektorin edustajien tapaaminen

Aika: 17.03.2015 klo 12.30 – 16.00

Paikka: Lahden Helluntaiseurakunta, Kiveriönkatu 1, Lahti

OSALLISTUJAT:

1. Artem Shernyakov, Koulutuskeskus Salpaus
2. Anne Saloranta, Lahden kaupunki, Maahanmuuttajapalvelut
3. Jaana Hongisto, Lahden kaupunki, Maahanmuuttajapalvelut
4. Eija Toivainen, Lahden kaupunki, Maahanmuuttajapalvelut
5. Jenni Korjus, Lahden kaupunki, Alipi
6. Sari Koponen, Päijät-Hämeen TE-toimisto, Kotoutumisyksikö
7. Irene Lüders, Multi-culti, Lahden nuorisopalvelut
8. Valentina Tsetsetina, Lahden inkerinsuomalaiset ry
9. Lilia Riabinina, Lahden inkerinsuomalaiset ry
10. Outi Grossett, Päijät-Hämeen TE-toimisto, Kotoutumisyksikö
11. Saija Sivén, Jyränkölän settlementti, suomen kieltä ja kulttuuria maahanmuuttajille
12. Galina Kärki, Maahanmuuttajaeläkeläiset Suomessa ry
13. Heli Virtanen, Lahden helluntaiseurakunta, vapaaehtoistyö
14. Leena Reiman, UN-Women, Kärkölän edustaja (ohjausryhmä)
15. Leila Hoikkala, vapaaehtoinen, luterilaisen kirkon herätysliikkeiden yhteinen toiminta
16. Kirsti Heikkilä, Luetaan yhdessä –verkosto, Lahden lukupiirit
17. Timo Kekolahti, maahanmuuttajatyön koordinaattori, Lahden Helluntaiseurakunta
18. Tino Varjola, Lahden helluntaiseurakunta
19. Pasi Salmi, Lahden perusopetuspalvelu
20. Paula Korkeamäki, Minun tulevaisuuteni! –hanke, Harjulan settlementti ry
21. Petteri Peltonen, Lahden kaupungin nuorisopalvelut
22. Pirkko Hämäläinen, Multi-culti, Lahden nuorisopalvelut
23. Elina Lehdeskoski, Lahden seurakuntayhtymä, diakonia
24. Sami Konttinen, Lahden helluntaiseurakunta

TILAISUUDEN AVAUS JA LYHYT ESITTÄYTYMISKIERROS

Nuorisotyöntekijä Sami Konttinen Lahden Helluntaiseurakunnasta avasi tilaisuuden.

Käytin lyhyt organisaatioiden esittäytymis- ja kuulumiskierros:

Lahden helluntaiseurakunnalla on laajaa maahanmuuttajatyötä, joka on alkanut jo 80- ja 90 –lukujen vaihteessa kun kaupunkiin saapui kurdipakolaisia. Suunnitelma seurakunnan maahanmuuttajatoiminnasta laadittiin ensimmäisen kerran vuonna 2002. Toiminnalla on sosiaalisia ja hengellisiä tavoitteita.

Seurakunta järjestää tulkattuja jumalanpalveluksia useille eri kielille (englanti, venäjä, swahili, ranska ja espanja) noin kerran kuussa. Lisäksi on naisten ryhmiä, kieliryhmiä, retkiä, lastenleirejä ja tukihenkilötoimintaa sekä kirpputoritoimintaa. Seurakunnan toiminnan piirissä on n. 150 maahanmuuttajataustaista henkilöä/ viikko, kaikkiaan toiminnassa on mukana 600-650 maahanmuuttajaa.

TE-toimisto tarjoaa kotoutumispalveluja maahanmuuttajille. Kotoutumispalveluiden yksikössä on 3 työntekijää. Yksikkö koordinoi kotoutumiskoulutuksia, laatii kotoutumissuunnitelmia ja tukee työllistymisessä ja työkokeilupaikkojen löytämisessä.

Maahanmuuttajaeläkeläiset ry on perustettu vuonna 2008. Yhdistys tekee yhteistyötä mm. Venäjän konsulaatin kanssa (eläkeasiat, eläketodistukset).

Lahden inkerinsuomalaiset ry on toiminut 16 vuotta. Yhdistys tarjoaa apua inkerinsuomalaisille vanhuksille: kotiapua, apua ostoksilla käynnissä ja paperitöissä. Yhdistyksessä on työntekijöitä palkkatuella. Yhdistys järjestää myös kulttuuriohjelmaa ja juhlia ja matkoja. Myös Venäjän konsulaatin kanssa on yhteistyötä.

Lahden nuorisopalveluiden osana toimiva **Multi-culti** järjestää kaikille avointa toimintaa, mm. erilaista harrastustoimintaa, opintoryhmiä, kursseja ja tapahtumia.

Jyränkölän settlementillä on käynnissä koulutus alle 30-vuotiaille työttömille maahanmuuttajille Heinolassa.

Lahden kaupungin maahanmuuttajapalvelut palvelee kiintiöpakolaisia ja myönteisen turvapaikkapäätöksen saaneita ja paluumuuttajia. Alipi palvelee kaikkia maahanmuuton perusteista tai maassa asumisen kestosta riippumatta.

Luetaan yhdessä –lukupiirit toimivat aktiivisesti eri paikkakunnilla Suomessa, Opettajat ovat vapaaehtoisia, joista suuri osa on eläkeläisiä. Osallistujia on paljon. Monella ei ole lainkaan suomalaisia ystäviä joten lukupiri on tärkeä.

Harjulan Settlementin Minun tulevaisuuteni –projekti esittäytyi. Projekti on suunnattu alle 30-vuotiaille. Uusia ryhmiä on vielä alkamassa.

Lahden seurakuntayhtymällä on yksi kokoaikainen diakonissa kaikille maahanmuuttajaryhmille ja yksi osa-aikainen työntekijä venäjänkielisille. He tarjoavat henkistä, hengellistä ja taloudellista apua. Tarvittaessa tehdään kotikäyntejä. Kirkolla on naisten ryhmä, suomen kielen ryhmä venäjänkielisille, tukihenkilötoimintaa, leirejä, retkiä, monikulttuurisia messuja, uskontojen välinen työryhmä ja oppilaitosyhteistyötä. Kirkko toimii myös merkittävänä työllistäjänä tuetussa työllistymisessä. Luterilaisella kirkolla on myös laajaa vapaaehtoistoimintaa. Lahden Lutherin kirkon kahvilassa on kielenopetusta ja muuta tukea maahanmuuttajille.

Kärkölen kunta kehittää uusia tapoja tavoittaa maahanmuuttaja-asukaitaan, joita tähän mennessä on tavoitettu heikosti. **UN Womenilla** on oma paikallisosasto, joka järjestää mm. Naistenpäivän kansainvälisen buffetin.

Koulutuskeskus Salpaus järjestää maahanmuuttajille kotoutumiskoulutusta, kielikursseja iltaopetuksena sekä Yki-testejä ja ammatillista koulutusta.

Lahden perusopetuspaalelu järjestää maahanmuuttajaoppilaille peruskouluopetukseen valmistavaa opetusta. Lisäksi maahanmuuttajille järjestetään opetusta lasten omassa äidinkielessä sekä annetaan tukiopetusta.

JOHDANTO AIHEESEN

Lahden kaupungin maahanmuuttoasioiden päällikö Anne Saloranta piti alustuksen Lahden kaupungin maahanmuuttotilanteesta ja maahanmuuttopoliittisen ohjelman päivityksestä ja sen valmistelevista tilaisuuksista.

Anne Salorannan esitys (Suunnittelukokous 17.3.2015) liitteessä

TYÖPAJATYÖSKENTELEY JA KOOSTE

Työpajatyöskentely toteutettiin neljässä eri teemaryhmässä:

1. Työllisyys ja koulutus
2. Kotouttaminen ja etnisten suhteiden edistäminen
3. Sosiaali- ja terveydenhuolto
4. Lapset ja nuoret

Työpajoissa keskusteltiin Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisesta ja tulevaisuuden haasteista.

Toimenpiteiden toteutumisen arviointia pidettiin vaikeana koska ohjelmasta puuttuu mittarit, joilla toteutumista voisi arvioida. Ryhmien arviot toteumasta on koottu liitetaulukoihin.

Ryhmien päätehtävänä oli pohtia kolmannen sektorin maahanmuuttajatyön tulevaisuuden haasteita. Tulevaisuuden haasteiksi nostettiin seuraavat seikat:

1. Työllisyys ja koulutus
 - lisää kielikoulutusta
 - lisää 3. sektorin apua muille kuin TE-toimiston asiakkaille
 - ammattisanastojen puute
 - tukea hakuihin, yksilöohjaus
 - tukihenkilön tärkeys
 - lisää työpajoja heikoimmassa asemassa oleville - kielitaito, ammattitaito, sosiaaliset sekaryhmät ("heikompia" ja "vahvempia")
 - oppisopimusrakenteiden uudistaminen (kannustimia työnantajille)

 - Lahden kaupungin yt:t, vaikeuttavat työllistymistä Lahden kaupungin pajoilla
 - yrittäjyys ja freelancerina toimiminen helpommaksi (osa-aikayrittäjyys), lisää joustavuutta (nyt suuri riski jos yritys ei menesty, paluu sosiaaliturvan piiriin vaikeaa)
 - korkeakoulujen suomen kielen opetus kaipaa lisäystä, työnantajien asenne kv-opiskelijoihin kaipaa muutosta
 - matkalladuunin.fi - nuoret ja työnantajat Lahti-paketti
2. Kotouttaminen ja etnisten suhteiden edistäminen
 - Tiedon tuottaminen ja levittäminen, oikean tiedon jakaminen
 - 3. sektorin tapaamisia lisää sekä tapaamisia maahanmuuttajajärjestöjen kanssa
 - Maahanmuuttajien osallistaminen suunnittelun
3. Sosiaali- ja terveydenhuolto
 - Tarvitaan yhteisiä tapaamisia ja vertaistukea vapaaehtoisille (vapaaehtoisuuden rajat ja jaksaminen)
 - Tarvitaan infotilaisuuksia kaikille maahanmuuttajaryhmille, ei vain pakolaistaustaisille
 - Ruoka-avusta tiedotettava tehokkaammin kooste päivitettävä, ELO-KOLO:ssa kooste
 - Suomen kielen kurseista ja niiden tasoryhmistä, kerhoista ja tapahtumista tarvitaan kooste (www.alipi.fi/ koto on tyhjä, koulutuksen/ tapahtumien järjestäjien tulisi itse rekisteröityä ja täyttää tiedot portaaliin)
 - Liikuntapuolella tarvitaan naisten uimavuorot (myös Wellamon äiti-tytär – uimakoulut)
 - Liikuntatoimen edustaja mukaan moku-yhteistyöverkostoon

- Yhteistyötä fysioterapiaopiskelijoiden kanssa liikuntaryhmien järjestämiseen
- Mielensterveys: ennaltaehkäisevä toiminta, henkinen toiminta (seurakunnat), liikunta tulee mielensterveyttä

4. Lapset ja nuoret

- harrastaminen, vapaa-aika helpommaksi, "hönttäkulttuuri"
- lähiliikuntapaikat kouluihin ja lähiöihin, "tavallista liikuntaa" (jääkiekko kallista)
- tilojen iltakäyttö
- 3. sektori ei näy lasten osalta (vain varhaiskasvatuspalvelut), 3. sektorin toiveet tulisi kartoittaa
- eristäytyminen vapaa-ajalla, 3. sektori apuun
- bändikoulu
- maahanmuuttajien osallistaminen, osallistuminen suunnitteluun